

ZSIDÓ SZEMLE

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
VI., Király-u. 36. Telefon 84-89.

Zsidó hetilap.
Megjelenik minden pénteken.

Előfizetési ár:
Egészévre 96 K. Félévre 48 K.

A nemzetgyűlési választások és a zsidóság.

Irta: Dr. Schönfeld József.

Mikor e sorokat írjuk, a választási harc eredménye az egyes kerületekben még bizonytalan. Egyet azonban kétségtelen bizonyossággal konstatálhatunk, — ami egyébként már a választások előtt is előrelátható volt — hogy a zsidóság egyáltalában nem lesz képviselve a nemzetgyűlésen.

Azt mondhatná valaki, hogy erre nincs is szükség. A zsidóságnak külön érdekképviselője nem csak hogy célszerű nem volna, de egyenesen meggondolatlanság volna a zsidóság részéről, ha arra törekednék, hogy a nemzetgyűlésbe a maga érdekeinek a képviselőjére zsidót küldjön.

A naivul gondolkodók felfogása ez, akiknek szemei még mindig le vannak ragadva és akik nem akarják észrevenni az utóbbi évek, az egész kor szellemének a változását. Hogy szükség van-e ma a zsidóság erélyes és hozzáértő külön képviselőjére, hogy az összeülő nemzetgyűlésen életbevágóan fontos kérdésekben a zsidóságot csak ilyen erélyes, öntudatos, a zsidóságból sarjadzott, azért sikra szállani kész és ahhoz értő zsidó képviselhetné, — azt hisszük olyan kétségtelen tények, melyeket bizonyítani fölösleges.

A zsidóságnak ez a képviselője teljesen hiányozni fog a nemzetgyűlésen, bármiképp is végződjenek a választások. Érzik ezt a régi ugynevezett liberális lapok is. Az „Az Est” például a következő virágnyelven juttatja kifejezésre ebbeli aggodalmát: Bizonytalannak ígérkezik a magyar polgárság törzsének képviselője... Igazán nem tudjuk, hogy mióta nevezi Az Est a

zsidóságot a magyar polgárság törzsének, mert véleményünk szerint a magyar polgárságot és annak törzsét egész szépen fogják képviselni a keresztény pártok.

A régi parlament zsidó hitű magyar képviselői közül alkalmasint alig egy-kettő fog bejutni a nemzetgyűlésbe. (Hármat választottak be. A szerk.) Nem siratjuk őket. Amennyi haszna volt a múltban a zsidóságnak jelenlétükből, annyi kára lesz majd abból, hogy letűnnek a politikai közélet színteréről. Sőt a magyar zsidóságnak csak hasznára lesz, ha az ügyes fiskálisok megmaradnak kaptafájuk mellett. A kaptafa mellett mégsem lehet annyira kompromittálni a zsidóságot, mint a politikában.

A múltban sem volt képviselője a magyar zsidóságnak a parlamentben, annak ellenére, hogy sok „zsidó hitű” magyar képviselő volt. Dehát a múltban nem az általános választójog alapján gyűlt össze a parlament és abban sok más társadalmi osztály sem volt kifejezetten képviselve. De az általános választójog alapján egybehívott nemzetgyűlés bizony furcsán fog festeni, hogy benne a még mindig fél milliónál több magyar zsidóság nincs képviselve.

A főváros néhány kerületében, ahol a zsidók nagyobb számban laknak, a „dafke” és „majd megmutatom” álláspontjára helyezkedő törzsfőnökök úgy vélték a zsidó érdekeket biztosítani, hogy munkát, pénzt és más áldozatot nem kimélve, igyekeztek a kerületek részére nagy nevű keresztény jelölteket felhajtani, akiket azután hangzatos jelszavakkal, mint az igazán liberális kereszténység jelöltjeit állították oda a világ elé. Ám a trükk nagyon is átlátszó volt. Az ellenpártnak csak meg kellett kissé vakarni a jelölt plakátját és nyomban kibujt alóla

Ára 2 korona.

a zsidó klikkfőnök, aki jobb ügyhöz méltó buzgalommal izzadt és — fizetett. És ezek az „öreg” zsidók, akik felszisszennek, ha arról van szó, hogy a zsidóság külön szervezkedik a saját ügyében, — elvakultságukban nem látják, hogy akkor, amikor ők a külön zsidó szervezkedést a keresztény jelöltek, a disz-gojok nevével akarják eltakarni, tulajdonképpen sokkal többet ártanak a zsidóságnak, mintha kifejezetten mint zsidópárt lépnének fel zsidó jelölttel.

Mert mi történik? Alig jelenik meg a „liberális hithű keresztény” plakát, a zsidó törzsfőnökök „hechserével” ellátva, nyomban odapingálja az ellenpárt a jelölt neve alá: „zsidópárti” vagy: „minden becsületes zsidó” e jelöltre szavaz. Ezzel azután már le is van álcázva a párt és hivatkozhatnak most már arra, hogy jelöltjük a róm. kath. hitközség elnöke, hivatkozhatnak akár a római pápára is — a jelölt mégis a zsidó párt jelöltje marad és a zsidók egymásra maradnak szeretett jelöltjükkel.

Azután jönnek a zsidóságot becsmérő plakátok. Hogy a zsidók „hazudnak”, — a zsidók „be akarják csapni” a választókat, azért állítanak fel ilyen „asszimiláns álkeresztényeket” stb. Hát ez méltó a zsidósághoz? Hát nem férfiasabb, ésszerűbb és politikusabb volna, hogy ezekben a kerületekben, ahol a zsidóságnak némi kilátása van a győzelemre, kifejezetten és nyíltan, mint zsidópárt lépne fel zsidó jelöltekkel? Ha pedig a mai választási rendszer mellett ilyen módon nem juthatna képviselőhöz, úgy nem-e volna méltóságtelesebb eljárás, ha addig, míg a *proporcionális választójog a kisebbségek képviselőitől is gondoskodik*, teljesen távortartaná magát a választási küzdelmekről.

A nyílt és őszinte zsidó szervezkedést a keresztény pártok is szivesebben vették volna, mert tudták volna, hogy ez a szervezkedés nem ellenük történik. És bizonyára megkimélték volna bennünket azoktól a kedves plakátoktól, melyek azt akarták igazolni, hogy „a hazafias zsidóságnak a keresztény pártokban van a helye.” Elkerültük volna azokat a kedves felhívásokat is, melyekben a keresztény pártok a „zsidó származásu magyarokhoz” fordulva nekik „jó tanácsot” adnak, hogy „csak a keresztény jelöltet támogassák saját érdekükben.”

Bizony végtelenül undorító volt a budapesti nagytömegű zsidóságnak ez a politikai tehetet-

lensége és végtelenül fájdalmasan érintett minden jobb izlésű zsidót, hogy bennünket ilyen lealacsonyító, belső undort keltő módon kezelnek és kezelhetnek úgy a zsidó törzsfőnökök, mint az összes nem zsidó pártok. Így csak egy kirugott, egy teljesen hitelét vesztett egyénnel lehet eljárni. Ha azonban a zsidóságnak csak egy cseppnyi öntudata lett volna, úgy egy emberként lépett volna fel, hogy a nemzetgyűlésre egy-két zsidót, mint kifejezetten zsidó képviselőt küldhessen, egyébként azonban méltóságtelesen távortartotta volna magát a pártok küzdelméről.

Nem így cselekedett. A magyar zsidóság nem állott a helyzet magaslatán. Az egyes zsidókban megvolt az a jóizlés, hogy üres lappal szavaztak, ezzel fejezvé ki, hogy egyik párttal sem vállalnak érdekközösséget. A klikkfőnököknél azonban hiányzott ez a politikai tapintat és alkalmasint megint csak az ártatlan zsidóságot kompromittálták exponáló föllépésükkel. Mert tudnunk kell, hogyha Wekerle megbukik a belvárosban, úgy nemcsak Wekerle a nagy államférfi bukik meg, de megbukik Székely Ferenc hitközségi elnök és vele együtt a zsidóság. (A bukás tényleg bekövetkezett. A szerk.) Ha pedig Ugron, vagy Bárczy találna megbukni, itt sem ők, de Ehrlich hitközségi előjáró és zsidó köre bukna el. A kikeresztelkedett Sztéryni, aki elég vakmerően erkölcsprédikációkat tart a lipótvárosi zsidóknak Istenről és hazáról, nem feledkezvén meg a cionizmusról is leadni a maga véleményét, ugyancsak exponált zsidók segítségével igyekeznek mandátumhoz jutni. Itt mindenestre megbuknak a zsidók, akkor is, ha Sztéryni megbukik, de még inkább, ha Sztéryni győz.

A mostani választásokból a zsidóság meg fogja tanulni a politikai izlést és a politikus magatartást a jövőre vonatkozólag. És ha nem is lesz az összeülő nemzetgyűlésben kifejezetten zsidó képviselő, annyival mindenesetre kedvezőbb lesz a helyzet, mint volt a múltban, hogy hiányozni fognak onnan a „zsidó hitű” magyar képviselők, akik becsületes zsidó munkánkat csak hátráltatni tudták.

A viszonyok változásáig kívülről igyekszünk majd a nemzetgyűlést és az illetékes tényezőket becsületes informálással nehéz munkájukban támogatni.

A zsidó nemzeti mozgalom Erdélyben.

Most, hogy egy idő óta teljesen el vagyunk zárva a megszállott területektől, a legkülönbélebb tendenciózus hírek kerülnek forgalomba az ottani zsidó mozgalmakról. Egyrészt mint a magyar irredenta mozgalom elszánt harcosait szerepeltetik, viszont a másik oldalon a keresztény Magyarország elleni propagandának fontos tényezőiként igyekeznek föltüntetni őket. Ezért fontosnak tartjuk a megszállott területek zsidóságának hangulatát, az ottani nemzetiségi mozgalmak fejlődését és mai fázisát rövid vázlatban nyújtani.

Ezen alkalmával az erdélyi és a románok által megszállva tartott egyéb területek zsidó életéről kíváncsok képet nyújtani, ami már csak azért is ki kell, hogy váltsa a zsidó tömegek érdeklődését, mert a régi sértetlen Magyarországnak szinte a fele, zsidó testvéreinknek pedig nagy tömege van ma a románok uralma alatt.

Az 1918. novemberi forradalom alkalmával, akkor, midőn a tömegek önrendelkezésének frázisát még sokan komolyan vették, indult meg a Zsidó Nemzeti Tanácsok felállítását célzó mozgalom az egész országban. Hogy ennek az akciónak főleg Erdélyben volt nagy és rögtöni sikere, az annak tudható be, hogy ott vetkőztek ki legkevésbé faji jellegükből, bár kétségtelen, hogy bizonyos mértékben hozzájárult ehhez az is, hogy a fajok ezen nagy lelketlen harcában semlegesekek kívántak maradni. Ma pedig, mikor már egyrészt tudják, hogy a békekonferencia őket Romániának ígérte oda és midőn másrészt tudják azt is, hogy a magyar tömegek sem viseltetnek velük szemben többé a régi barátsággal, most hogy érzik, hogy sem odaát, sem itt nem tekintik őket másnak, mint zsidóknak, mint egy számukra fölösleges, nem nagyon kívánatos elemnek, természetesen olyan mértékűt öltött náluk a nemzeti mozgalom, oly világosan ébredtek faji jellegükre, hogy bátran azt mondhatjuk, hogy alig van zsidó a románok által megszállott területen, ki ne érezné magát fajilag is, nemzetiségi vonatkozásokban is öntudatos zsidónak.

Érdekes, hogy például Nagyváradon a Zsidó Nemzeti Szövetség megalakítása annak idején azért nem történhetett meg, mert a szocialisták és radikális polgári elemek arra az álláspontra helyezkedtek, hogy minden nemzetiségi akciót, mely alkalmas arra, hogy a forradalmi osztályok egységét megossza, minden olyan irányt, mely alkalmas arra, hogy a tömegek figyelmét a szociális problémáktól elvonja, el kell nyomni és megfenyegettek a zsidókat, hogy a Nemzeti Tanácsuk alakuló gyűlését fegyverrel verik szét.

— Mostan pedig oly egyéniség, ki akkor azzal érvelt a cionista mozgalommal szemben, hogy demokrata államban önmagától szűnik meg a

zsidó kérdés és így nincs szükség zsidó nemzeti szervezkedésre, a magyarországi és romániai antiszemita mozgalmak hatása alatt eljutott arra a meggyőződésre és belátásra, hogy magának a zsidóságnak kell a kezébe venni sorsának intézését. Beállott a cionizmus elszánt harcosai közé, elvállalta a nagyváradai Zsidó Nemzeti Tanács elnöki tisztségét, maga köré gyűjtötte zsidó intellektuellek (már félig asszimilálódott) nagy tömegét és velük és segítségükkel Nagyváradot, az orthodox asszimiláció hajdani netovábbját a cionista mozgalom egyik gócpontjává emelte.

Az erdélyi orthodox és neolog hitközségek kiküldöttei e napokban tartották az első „Aszéfát”, az első nagygyűlést Kolozsvárott, melyen ünnepélyesen kijelentették, hogy ők a zsidóság fogalmát a faj, a nemzet és a vallás együttes fogalmával azonosítják. Elhatározták, hogy nem állítanak fel külön orthodox és külön neolog irodákat, hanem az összzsidóság képviselőjét a már megalakult és kiépülésben levő Nemzeti Szövetségekre bizzák. A cionistákkal az egész vonalon együtt kívánnak működni. A románok ugyan sorra tiltják le a szervezkedő nagygyűléseket, sorra utasítják vissza a cionista estélyek és ünnepélyek meggarthatására vonatkozó kérelmeket, a zsidó öntudat ébredését mégsem akadályozhatják.

Ha most már ezenkívül tekintetbe vesszük, hogy ma már nemcsak a nagyobb zsidó centrumoknak, mint Kolozsvárnak, Nagyváradnak, Szatmárnak, Nagykárolynak, Aradnak, Temesvárnak, de a kisebb városkáknak, mint Désnek, Besztercenek, Brassónak, Nagyszebennek és Szamosújvárnak is erős cionista szervezeteik vannak, továbbá, ha tekintetbe vesszük azt a grandiózus eredményt, melyet a cionisták a temesvári héber reál-gimnázium felállításával értek, úgy szinte nevetségesnek tűnik fel az a mindenféle burkoltan terjesztett állítás, hogy az erdélyi zsidóság elveti magát a cionizmus gondolatától.

De ne menjünk tovább, itt vannak a kolozsvári Herzl-ünnepélyek, melyek úgy az orthodox, mint a neolog templomban hihetetlenül nagy tömegek előtt folytak le. Magam hallottam Glasner orthodox főrabbi azon híres beszédét, melyben ezt a feltűnésteltető kijelentést tette: „Uraim! Négyesztendő óta böngészem a szent Tant és bölcséink halhatatlan írásait. Megöszültem a folytonos tanulásban. Elértem, hogy írásaimat a zsidó szaktudósok a világ minden táján ismerik, de örülnék, ha a mennyben a nagy Theodor Herzl-nek csak a zsámolyánál ülhetnék. Mert többet tett ő a zsidóság érdekében az ő cionista agitációjával, mint a zsidóság mai vénei együttvéve.”

Igy nyilatkozott az erdélyi orthodoxia világhírű képviselője és vele egy vonalban küzdenek a fórumon Dr. Jordán a szatmáriak nagytekin-

télyü főrabbi, dr. Krausz debreceni főrabbi és Fuchs Benjámín, a nagyváradiak ifjú lánglelkű papja és az aradi és temesvári orthodox és neolog papok egyaránt.

Hogy milyen arányokban fejlődik az erdélyi cionista mozgalom, arra nézve jellemző, hogy hivatalos lapjuk, az „Uj Kelet” már kétszer hetenként jelenik meg és csak a papirhiány miatt nem válhatott napilappá. Nagyváradnak ugyan csak van cionista irányu hetilapja a „Jövendő”. Sőt az erdélyi magyarnyelvű sajtó is támogatja a cionista mozgalmat, melyet alig egy év előtt rövidlátó módon nem akart tudomásul venni.

Az erdélyi zsidók ma mindenekelőtt arra törekcsenek, hogy egy zsidó nyelvben, kultúrában, tradícióban és öntudatban fölnevelt társadalmat teremtsenek a jövő számára. A temesvári zsidó reál-gimnázium fölállítása után, most egy Kolozsvárott felállítandó hébernyelvű gimnáziumról tárgyalnak és a nagyváradi zsidó polgári iskolában is erősen dolgoznak abban az irányban, hogy időve a héber nyelvet tanítási nyelvvé tegyék. Tervbe van véve azonkívül egy zsidó tanítóképző fölállítása.

Szóval Erdély zsidósága a szomorú körülmények folytán ráeszmélt nemzeti zsidó voltára és nem mondja a hajdani kényelemben ellustult magyar asszimilánsokkal, hogy „Ubi bene ibi patria”, hanem azt mondja: „Otthon a legjobb” és tejes erővel részt kíván venni az új palesztinai otthon felépítésében.

Ullmann Sándor.

A kisebbségek védelme.

A békeszerződés tervezete III. részének 6. fejezete a kisebbségek védelméről a következő rendelkezéseket tartalmazza:

Magyarország kötelezi magát arra, hogy az ezen fejezetben foglalt határozmányokat állami alaptörvényekül ismeri el, hogy semmiféle törvény, rendelet és hivatalos cselekmény ezen határozmányokkal ellenkezésben vagy ellentétben nem állhat és semmiféle hivatalos cselekmény vagy rendelet nem lehet ezeknél erősebb hatályu.

Magyarország kötelezi magát arra, hogy összes lakósainak életét és szabadságát, születésre, nemzetiségre, nyelvre, fajra és vallásra való tekintet nélkül teljes és hathatós védelemben részesíti.

Magyarország minden lakósának megvan a joga, hogy nyilvánosan és magánéletében bármely hitet, vallást és meggyőződést vallhasson, amennyiben azok gyakorlata nem ütközik a közrendbe és közérkölségbe.

Magyarország hivatalból és minden különös formáság nélkül magyar állampolgároknak ismeri el azokat a személyeket, kik a jelen szerződés hatálybalépésének időpontjában a magyar állam területén bírnak illetőséggel és nem más állam polgárai.

A magyar állam polgárságát a magyar állam területén hivatalból, pusztán a születés ténye által szerzi meg mindenki, ki születés után más állam polgárságát nem veszi igénybe.

A magyar állam összes polgárai faira, nyelvre vagy vallásra való tekintet nélkül a törvény előtt egyenlők és ugyanazon polgári és politikai jogokat gyakorolhatják.

Vallásbeli, hitbeli vagy meggyőződésbeli különbségek a polgári és politikai jogok gyakorlata tekintetében egy magyar állampolgárra sem lehetnek hátrányosak, nevezetesen a közhivatalokra és méltóságokra való bocsájtás tekintetében, továbbá a különféle foglalkozási és ipari ágakban.

Egy magyar állampolgárt sem lehet, magán vagy üzleti életében, vallásgyakorlata közben, a sajtóban, nyilvános gyűléseken, valamely nyelv szabad használatában megakadályozni.

Azon magyar állampolgárok, kik faji, vallási vagy nyelvbéli kisebbséghez tartoznak, jogilag és tényleg ugyanazon elbánásban és garanciákban részesülnek, mint a többi magyar állampolgár; különösen megvan az egyenlő joguk arra, hogy saját költségükön jótékonyági, vallási vagy szociális intézményeket, iskolákat vagy más nevelő intézményeket létesítsenek, kezeljenek és felettük felügyeletet gyakoroljanak azzal a jogosítvánnyal, hogy azokban saját nyelvüket tetszés szerint használhassák és vallásukat szabadon gyakorolhassák.

Magyarország hozzájárul ahhoz, hogy amennyiben a jelen fejezet előző szakaszainak határozmányai oly személyekre vonatkoznak, kik faji, vallási vagy nyelvbéli kisebbséghez tartoznak, ezen határozmányok nemzetközi jogi érdekűnek tekintessenek és a népszövetség garanciája alá helyeztessenek. Ezen határozmányok a népszövetség tanácsa többségének hozzájárulása nélkül nem változtathatók meg. Ezzel szemben a tanácsban képviselt szövetséges és társult hatalmak kötelezik magukat arra, hogy az említett szakaszok oly megváltoztatásához való hozzájárulásukat nem fogják megtagadni, mely változtatást a népszövetség ta-

nácsának többsége megfelelő módon jóváhagyott.

Magyarország hozzájárul ahhoz, hogy a népszövetség tanácsának minden egyes tagjának jogában álljon a tanács figyelmét ezen kötelezettségek megsértésére vagy ezen kötelezettségek megsértésének veszélyére felhívni és hogy a tanács oly módon járhat el és oly utasításokat adhat, melyek az adott esetben alkalmasnak és hatásosaknak látszanak.

Magyarország ezenkívül hozzájárul ahhoz, hogy a magyar kormány és valamely szövetséges és társult nagyhatalom vagy bármely más hatalom között ezen szakaszok jog- vagy ténykérdései tekintetében felmerülő véleménykülönbségek esetén ezen véleménykülönbség jogvitának tekintessék, mely a népszövetségi szerződés 14. szakaszának határozmányai értelmében nemzetközi jogi jellegű. A magyar kormány hozzájárul ahhoz, hogy minden ily természetű jogvita, ha a másik fél kívánja, az állandó nemzetközi törvényszék elé terjesztessék. Az állandó törvényszék döntése ellen fellebbezésnek nincs helye és a döntésnek ugyanoly hatálya és ereje van, mint a szerződés 13. szakaszának alapján meghozott döntésnek.

A megfutamodók.

(Holló-utca négy. — A névsor.)

— A Zsidó Szemle tudósítójától. —

E tudósítás még a diktatura alatt íródott. Mindenféle kommentár helyett csak azt írjuk ide, hogy annak idején a vörös cenzura e sorok közreadását megtiltotta.

Ami itt következik, nemcsak e napok mai történetéhez és aktuálításához tartozik, de kortörténet és kórkép. Forrása lesz talán akár a mostani, akár a kései szociológusnak vagy történetírónak, aki meg akarja írni e napok történetét.

Holló-utca 4.

A Holló-utca, az erzsébetvárosi gettónak szomorú kis utcája. A négyes számú ház a második a Dob-utca felől a baloldalon. Szürke, malteros, múlt századbeli épület; a pesti rabbiság hivatala van itt. A sötét kapualjban nem egyszer már sort állottak a várakozók, azok, akik formásan, bejelentéssel és szabályosan óhajtanak eljárni, mielőtt bucsut mondani akarnak. A második emeleten van a hivatal.

A folyosó tömve emberekkel, jobboldalt a sarokban az előszoba. Ahogy a lépcsőházból a folyosóra fordulok, mindjárt a lépcsőháznál három fiatalember áll. Az a típus mind a három,

akit lipótvárosinak, vagy még szebben, pesti *hotfolé*-nak mondanak, aki annyira ijesztően degenerált és tehetségtelen tipusa a fajtájának, régi mascotte és télikertbeli életével, mint Bukarestben a bojárfiuk, — félig franciák, egészen balkániak — akik a *Capsá*-ban teszik ugyanezt. Tán rájuk se hederitettem volna, ha nem mondják egy kedves és tehetséges újságíró társam nevét.

Azt mondja az egyik, kérlek, nem volna jó, ha szólánánk *Lestyán*-nak, hogy írja meg, mi megy itten?

— Nem, — felelt rá egy másik, — képes lenne megírni, hogy mit beszélünk itt és milyen *csámpásan megyünk le a lépcsőn*. Rájuk néztem; épp jókor szólottak, majd akad aki megírja.

Megint három ember áll kis csoportba. Egyáltalán, itt minden beszélgető csoport három emberből áll; tudniillik a kitérés bejelentéséhez két tanut kell hozni. A három ember, három ur ugyanabból a fajtából. Zsidók. A tanuk is. Kettő idősebb, husos ajkuak, görbülő orruak, dülledtnagy szemüek, kopasz fejüek és készülő tokájuak. Az egyik magánzó — tőkés — a másik nemes bankigazgató, a harmadikat nem ismerem. Fiatalember, tizenkilenc év körüli, megdöbbenő, karrikaturaszerű, sémitatípus. Izgatottan fordul a társaihoz . . .

— Elfogadnak-e így bennünket, ha egymásnak tanuskodunk?

Mulatóhelyi nő következik, két közismert metresszel. Egy Mária-talléros tisztuniiformisos, bizonyára több hónapos keresztény, hogy tanúnak jött, érzékenyen, eléggé hangosan panaszkodik:

— Képzeld, Szigetiék zsidónak néztek.

Három diák. Egyetemi jegyzetek vannak náluk. Ezeknek keresztény tanúk vannak. Megint három diák: zsidók, az egyik ismerősöm, fölismer, tudja mért jövök. Izgatottan vár és hallhatóan, hangosan kérdi: meg akarja írni? — Meg, — felelem ugyancsak hangosan, hogy izgatott lesz mindenki. Az előszobában és a folyosón azok, akik hallják kényszeredetten nevetnek és mozgolódnak. Ijedt suttogások, félrevonulok három emberemmel. A szobaajtó nyílik, két sodort bajuszos, kemény magyar arcú ember kíséretében jön ki egy fiatalember, a vele levők református elüljárók. (Ezek gyakorta eljönnek az egyházukba térőkkel.)

— Adjon interjút, még ugyse interjuvolták soha.

A fiu nem felelt, később kérdi, mit akarok megírni?

— Hát egész egyszerűen, hogy mért keresztelkedik ki.

Most már összefüggően felel. (Csak a nevét ne.)

— Hát őszintén, nem meggyőződésből. Csak mert most rezon. Tulajdonképpen gondoltam arra, mint a barátom, hogy meggyőződésből fe-

lekezetnélküli leszek, de kereszténynek lenni jobb.

— Nem látszik meg magán, hogy nem éppen mongólnak született . . .

— Hisz azt én is jól tudom, hogy a fajt nem lehet lemosni, de talán mégis előnyösebb így.

Halk, dicsérő szót szólottam erre, ő nem válaszolt.

A tülekedők és a szobában előre igyekvők között a sűrű sorokban furakodók közt beszélgettünk, ránk néztek. A nevetgélő publikum sejtette miről van szó, látták, hogy bekészülök az irodába, két-három pár kiabált, sort tartani, rendet. Egy kövér hölgy, nagy jóakarattal oda-küldte hozzám a Schossberger bácsit, aki a szolgálai tisztet tölti be itt. Samesz. Schossberger bácsi emberlátása és differenciálódása kétfajta emberre szoritkozik. Szavai szerint van gáláns *smádoló*, akinek érdemes föladni a kabátját és smucig *smádoló*, aki tudniillik nem ad borra-valót, pedig — mondja Schossberger bácsi, a Chevrának se kell eztán fizetnie, (Smádoló — kikeresztelkedett zsidó). Schossberger bácsi odajön, fölismer, azt mondja: a szerkesztő ur. Megnyugodva távozik és sug valamit a hölgynek. Hogy mit, nem bizonyos, de alighanem megmondta ki vagyok, mert a hölgy sietve rávágta, majdnem kiabálva, hogy meghalljam:

— Jobb emberek itt hagyják ezt a vallást. Jobb és vagyonos emberek nem vesznek részt ebben a vallásban.

Valóban szétnéztem a jobb emberek, ékszeres, kövér asszonyok, metreszek, tókések és hasonlók között. Egy lefojtva, a másik harsányan mondotta:

— Nem marad a tisztességes ember izraelitának!

Külön érdekesség jön most.

Szerényi Simon, jó barátom érkezik, Az Est munkatársa.

— Megírni jöttél? — kérdi, — mert én is.

— Azzal be akart menni az irodába. Van vagy nyolc pár előtte, nem engedik. Várjon sorjára. Ráförmednek. Szerényi azt mondja dühösen:

— Nem lehet a zsidókkal birni.

Mégse engedik be.

Én bemegeyek.

Dr. Grossmann rabbi és dr. Kohn Sámuel főrabbi intézik a bejelentéseket.

Az elsőt ismerem régről, megtagad minden felvilágosítást. Régi rabbinikus határozat, nem lehet, nem szabad. A zsidóság meghaltnak, elmultnak tekintti a keresztelkedőt.

— Nem lehet, fiam. Járvány. A listát nem adom ki. Ugyse pontos, mert a *budai püspök bejelentés nélkül is keresztel* az állam és az egyház szétválasztása óta. Sietnek és hívalkodnak az emberek.

Többet nem akarnak mondani. Ezzel kitöröksem a fűledt előszobából és elmegeyek máshová.

Itt hallom ezeket.

A bejelentett kitérések száma túl van az ötszázon. A régi békeidők nagyuri és érvényesülési indokai helyett társadalompolitikai és társadalmi okok viszik a keresztelkedőket. Vagyonvesztettek, akik féktetlen dühükben ilykép akarnak szakítani a zsidó fajtával. Legtöbb meg is mondja nyíltan; ezért. Sok közöttük a vidéki, aki röstel odahaza öreg papja előtt vallomást tenni, hát feljön inkább Pestre . . .

A névsor.

Március és áprilisi listából végezetül ideválogattuk e neveket:

Dr. Aradi Béla ügyvéd, az ujbpesti Chevra Kadisa volt ügyésze, Ungár Ede mérnök, Vécsey Györgyné nagyvállalkozó neje, dr. Palán Ernő ügyvéd, Hönig Henrik gyárigazgató nejevel Madarassy Beck Irénnel, dr. Dobay bankigazgató nejevel, Madarassy Beck Margittal, Győző Lajos színész és neje, Fodor Ella színésznő, Salgó Mihály nagy fatermelő, Mauthner Alfrédné, Bogyó János és neje, Moskovits Miklós gyárigazgató és neje, dr. Jakobi Olivér ügyvéd, Kövess József fatermelő, Szurday Mór droguista, a dentai Gomperz-család teljes egészében, Kosztolányi Kann Ödön mérnök, dr. Roheim Ödön ügyvéd, Szili Stern János földbirtokos, dr. Detre László egyetemi tanár, Tolnay Imre hajótulajdonos, Vásárhelyi Politzer Jenő gazdálkodó, dr. Bamberger István volt futtató, Zwack Béla gyáros, Léderer Mária, aki a hitközség volt elnökének, Kohner bárónak az unokája, dr. Fülöp Zsigmond tanár, dr. Ottler Ottó ügyvéd, Bruchsteiner Ármin gyáros, dr. Mannheim gyárigazgató, Biszray Farkas Alfréd bankigazgató, Kelemen László ujságíró (ho!?), Klár Jenő gazdálkodó, Ullmann Ödön bankigazgató, Breitner Izidor nagytőkés, Horváth Lipótné bankigazgató neje, dr. Schreier Endre bankigazgató, özv. Breitner Imréné nagytőkés, Szücs Miklós ügyvéd, Qittner Marcell és Ferenc, Rényiné Szurday Róri, Steiner Marcell, több kommunizált kávéház tulajdonosa, Mándi Mandel Aladár és László, Leitner Zsigmond igazgató, Veith Béla mérnök, Eszenyei Jenő földbirtokos.

Három név következik ezután. Egy most is igen ismert pesti képviselőnek vejei és unokáé, dr. Szili Jenő orvos, Geiger Jenő földbirtokos és Polákovics Ödön.

Az illető régi képviselő. exponált demokrata, sőt zsidó polgári politikus. Mikor e neveket feljegyeztem, a szobában egy hölgy jelent meg — a politikus neje — és sirni kezdett, hogy neki még nem adtak maceszt, holott itt a husvéti ünnep és öreg édesanyja pedig nem eszi a kenyeret, inkább éhen hall!

Épp a veje nevét irtam ki a kikeresztelkedők közül.

Jobbágy Jenő.

„Ebül szerzett vagyon ebül pusztul el“.

Az „Uj Nemzedék“ fenti cím alatt bizonyos kárörömmel regisztrálja, hogy a *Wahrmann*, *Schulhof* (?), *Freystädler* és más előkelő zsidó családok vagyonát a második generáció már elherdálta. A tény konstataálásában igaza van. De egyáltalában nincs igaza abban, hogy ezek a vagyonok ebül pusztultak el, „mert ebül szereztettek volna.“

Nincs szándékunkban védelmünkbe venni a régi magyarországi úgynevezett „zsidó mágnások“ nagy vagyonának a szerzési módját, bár köztudomásu, hogy ama családok „ősei“ többnyire becsületes, derék, szorgalmas és a hazai közgazdasági életet felvirágoztató munkával szerezték meg vagyonukat. Tehát semmi esetre sem „ebül.“ Hogy a zsidó mágnás-családok nem biztosíthatták a vagyon fennmaradását utódjaik részére, illetve, hogy az „ösi“ név fényét nem biztosíthatták örök időkre, abban talán nagy része van annak, hogy a hitbizományok létesítése olyan jog volt, mely a zsidókra nem nyert alkalmazást, amit az Uj Nemzedék bizonyára csak nagy meglepéssel vehet tudomásul.

Ezzel szemben rámutathatnánk igazán „ebül“ szerzett vagyonokra és pedig úgy zsidó, mint nem zsidó vagyonokra, melyeket sokszor nemcsak „ebül“, de talán egyenesen büntető-törvénykönyvbe ütköző módon szereztek az ősök és melyeket a derék utódok takarékos és őseikhez méltó módon még gyarapítottak is.

Nem az „ebül szerzésben“ volt az oka a zsidó vagyonok gyors pusztulásának. A gettóból kikerült szorgalmas és dolgos generáció nem a régi, puritán zsidó szellemben nevelte utódait. Az új generáció az öröklött vagyon pazarlásával igyekezett magának helyet biztosítani a magyar dzsentri körökben, azok barátságát megnyerni és bizony az öreg *Wahrmann* fiainak Párisban nem egy százezer koronás váltót kellett girálniok előkelő barátjaiknak ellenértékül azért, hogy azok révén a „társaságba“ bejuthattak. A zsidó apát kellett elfelejtetni a guruló aranyakkal. A zsidónak, ha nem zsidó barátokra akart szert tenni, akikkel kártyázhatott, ihatott, turfra járhatott, rendesen neki kellett az egész cechet fizetni. Ebben ment tönkre a zsidó vagyon a második generációnál. De azért a zsidó továbbra is mindig a

kizsákmányoló marad és Nordau szavai jutnak eszembe, mikor a zsidó kizsákmányoló voltának örült meséjével foglalkozván, megjegyzi, hogy *Shylock*, mint az uzsorás zsidó típusa szerepel, de ne felejtjük el, hogy ettől az uzsorás zsidótól a nemes „árja“, pénzét, ékszereit sőt végül a leányát is elkaparintja.

A gyémánt.

Novella.

Irta: *J. L. Perc.*

Élt egyszer, réges-régen — amint multkoriban *Reb Slojme* mesélte a templomban — élt egyszer egy bevándorló. Vad idegen volt a faluban, ahol letelepedett, nem ismerte ott senki és ő sem ismert senkit a falusiak közül. Magára hagyatva élt ifju nejevel a faluvégi kis házikóban, melyet kevés pénzükért vett.

Történt, hogy a bevándorló egy csodaszép gyémántra bukkant. Ámbár ilyen holmihoz nem sokat értett, annyi természetes esze mégis volt, hogy a követ ne cserélje be — mondjuk — egy mérő buzára. Azután látta, milyen szépen csillog, fénylik a drágakő és így szót magában: „Szebben tündöklék, mint maga a nap, valóban nagy értéke lehet.“

Azonban — így gondolkozott tovább — az ember élete sohasem lehet biztonságban, ha ilyen értékes ékszere van. Megtudhatják azt és egy szép éjszakán elrabolhatják, sőt még életétől is megfoszthatják. Legjobb lesz tehát, ha talált kincsét valami jó helyen elássa. Elhatározta, hogy még nejeének sem szól erről semmit, mert ha szereti is, az asszony mégis csak asszony, azután hosszú haj rövid ész... Még valahogy ki találja fecsegné a titkot és aztán...de erre jó nem is gondolni.

Hosszas gondolkodás után gyémántját a háza előtt elterülő veteményes kertben ásta el és emlékeztetőül gránitkockát hengerített az elföldelt drágakőre. Remélte, hogy talán még megérheti azt a kort, amikor barát és idegen között egyaránt ismeretlen fogalommal válik a gyűlölség és az irigység, mikor aztán világos nappal is tündökölni és ragyoghat rejtegetett kincse.

A fiatal asszony egyszer aztán észrevette a sulyos követ és igen bosszantotta a dolog. Azon a helyen, melyet az ormótlán kő elfoglalt, mily kényelmesen elérne két-három hagyma vagy uborka, mely most ezáltal kárbavész. Igazi könnyelműség.

Mivel a koloncot egymaga nem tudta helyéből elmozdítani, férjét hívta segítségül. Fiz szörnyen megijedt és így szólt az asszonynak: „Isten mentsen a követ kertünkben kivinni!“ — De miért? — „Mert ez szerencsekő, mely áldást és boldogságot hoz.“ Ez a közönséges gránit-

kocka? — „Ez ám és még hozzá milyen varázserője!”

Az asszony, hol a köre, hol meg az emberére tekintett, nem tudva, komolyan beszél-e vele, vagy talán lóvá akarja tenni? De látva okos és igazságos férje nyílt tekintetét, melyben nyoma sem volt még a legrejtettebb mosolynak sem, elhitte neki a mesét.

Miért is ne, mikor annyira szereti. Aztán nő volt és az asszony nép — hiszen tudhatják — mindig örül, ha hihet olyasmiben, amit varázslatnak, vagy égi jelnek tekinthet. És végül öröké csak nem törheti ezen a fejét: a konyhakertet még ma ki kell gyomlálni.

Másnap a bevándorló két követ talált a kertben. Mi ez? Hogyan került ide ez a második kő? A fiatal asszony elmosolyodott: A múlt éjjel rosszul aludt, a hold csodálatos ríktó fényvel világított be a hálókamra ablakán. Félelem szállta meg, szívére valami súlyos teher nehezedett, valamitől rettegni kezdett... Férjét nem merte felkelteni. Végül elhatározta magát. Kiugrott az ágyból, a kertcskébe futott és egy második követ hengerített az első mellé. Ez aztán megnyugtatta.

„Két kő csak jobban használ, mint egy” — mondá kacagva, elmosolyodó férjének. Mit is csinálhatott volna jobbat a bevándorló? Vagy haragudhat-e a férj nevére, ha az oly jóízűen nevet és keskeny kacsóját vagy hófehér homlokát engesztelő csókra nyújtja? Megcsókolta tehát a hófehér homlokot és az asszony égkék szemében keresett feleletet arra: Vajjon miért aludt rosszul az éjszaka? De nem szólt semmit.

Az asszony a csókot azonban jósága és valóságos jutalmának tekintette. És ezentúl valahányszor azt szerette volna, hogy a férje megcsókolja homlokát, új meg új követ cipelt a régiék mellé. És ha egyszer férje nem csókolta meg, ilyenkor könnyű szökött a szemébe.

oo

Az ifju párnak két gyermeke született: egy fiu, meg egy leány.

A leányka nem is csodálkozott a köveken, nem is kérdezősködött róluk, hanem hiven utánozta anyját. Az anya nagy, a lánya meg kis köveket vitt a kertbe. És mennél idősebb lett a leányka, annál súlyosabbak lettek a kövek, amelyeket a többire halmozott.

A fiu azonban nem volt ilyen erkölcsös és kérdé „Mit jelentenek ezek a kövek?”

— Ezek a kövek — felelte anyja tudományára büszkén — ezek a kövek szerencsét hoznak.

„Hogyan? — csodálkozott a gyermek — mit jelentsen az, hogy ezek szerencsét hoznak? Lehet talán többje az embernek, mint amennyit munkájával megkeresett?”

Az anya nem értette ezt a kérdést és így szólt a fiához: „Kérdezd meg az apádtól.”

— Ha idősebb leszel — felelte faggatásaira atyja, — akkor majd mindent meg fogsz tudni. És mikor a fiu felnőtt, elmesélte neki a gyémánt titkát.

oo

Igy ment ez nemzedékről-nemzedékre.

Minden nemzedékben csak egy valaki akadt, aki a titkot ismerte. Mert az apák csak legidősebb fiuknak meséltek erről. A többiek abban a hiszemben voltak, hogy a nehéz kövek pusztán szerencsét hoznak s mennél több a kő, — így hitték — annál nagyobb lesz a szerencse.

A szomszédok csodálkozva néztek a törtéteken. Némelyek kinevették az egészet, de sokan — a régi szokások tisztelői, — becsben tartották a kőhajigálást, sőt azt vallották, hogy ez még abból a korból eredő szokás, mikor az angyalok lejártak a létrán az égből és látni lehetett őket.

Ezek, hogy a bevándorló családja iránt érzett rokonszenvüket kimutassák, köveket szedtek fel az utakon és a konyhakertbe hajigálták. Magában a családban is valóságos szertartássá, vagy mondhatjuk istentiszteletté szentesült a régi szokás.

Az ifjak küzdöttek ellene, de a vének megfenyegették őket csontos öklükkel. És mikor a fiatalok beszédet mondtak a kőhajigálás ellen, az öregek így érveltek:

— Ha atyáink tehettek ilyent, mi sem fogunk mást tenni. Apáink bölcsébbek voltak, mint mi és mégis hordtak követ a kertbe, tehát ennek így kell lenni. Nem mi teremtettük a világot, tehát nem a mi dolgunk azt sem megjavítani, sem újjáépíteni. A jó ló csak járt ösvényen halad és nem koptatja lábát új utakon.

És még sok fölös mondást idézgettek, olyanokat is, melyeken a világrend épült.

Ha ezek után mégis akadt olyan ifju, aki vétett a szokás ellen, a vének komolyan megfenyegették:

— Sohase akarjon a tojás többet tudni, mint a tyúk.

Évről-évre, több és több ifju hagyta el könnyel a szemében az ősi házat, melyben atyái laktak, hogy elszakadva a régi szokásoktól idegenbe menjen kenyerét megkeresni és idegen tető alatt hunyja le szemét éjjeli nyugalomra. El kellett az ősi házat hagyni, mert odahaza már nem lehetett kitartani. A sok kő már egész hegygé tornyosult. A nehéz köveket, melyek felülről legurultak, nem tette vissza senki és a halom egyre nőtt, egyre közelebb jutott a házhoz. Idővel a szent kövek hegye elborította a ház összes ajtaját és ablakát. Sebaj, — mondták a lakók — és létrát támasztva a tetőnek, ezentúl a padláson keresztül jártak be szobáikba. És mikor a kövek már a levegőt is elvették a szobák elől, a vallásos emberek újra csak azt mondták:

— Sebaj, akinek nincs miből élni, az úgy sem viszi sokra. Minek is hát az a sok levegő.

— Engedjétek meg legalább — rimánkodtak az ifjak, — hogy összekaparhassuk a követ. Inkább nőjön a hegy az égig, csak legalább kevesebb helyett foglaljon el, hogy legyen hol vessünk és plántálhassunk.

— Istentelenek — szörnyülködtek a vének. — Csak holttestünkön át közeledhettek a hegyhez.

oo

Reb Slojme megállt egy pillanatra, hogy gondolkozhassék és egyet szíppantson burnótjából. Mi gyermekek, kik eddig lélekzet visszafojtva hallgattuk a mesét, most mélyen felsóhajtottunk és egyikünk ily kérdést intézett a bölcs mesterhez:

— De miért titkolózik még mindig az, aki ismeri az elrejtett gyémánt titkát, miért nem siet előhozakodni vele, hiszen ezzel békét köthetne a vének és az ifjak között?

— Épen itt van a nagy szerencsétlenség — mondá Reb Slojme, — hogy egy idő óta a gyémántról senki sem tud. Lehet, hogy valaki oly hirtelen halt meg, hogy nem ért rá fiát a titokba beavatni, vagy hogy valaki saját apjának nem hitt és így fiát nem akarta megcsalni... azt nem tudni. Annyi tény, hogy ma már senki sem tud a gyémántról és a fiatalok még ma is folytonos harcban állanak az öregekkel...

Reb Slojme befejezte meséjét és mi eltűnődve tanakodtunk, mit is példázhat az az elrejtett gyémánt?

— Isten nevének betűit?

— Az első parancsolatot?

— Vagy azt, hogy: Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat?

Reb Slojme nem felelt. — Arcán titokzatos elmélázó mosoly röppent végig.

— Fiuk, — szólt hirtelen — menjetek szépen haza, hiszen már hajnalodik!

oo

És a kis csapat lehajtott fővel gondolkodva bandukolt a falu felé.

Fordította: *Blasz Benő.*

Könyvbarátokhoz!

Könyvszükségletét a „Zsidó Szemle” könyvosztálya utján fedezze! Minden zsidó vonatkozású könyvet, bármily nyelven is jelent meg, méltányos áron és gyorsan szállítunk. Az összes külföldi zsidó lapokra előfizetéseket elfogadunk és továbbítunk. Veszünk cionista és általános zsidó tárgyú könyveket minden mennyiségben, használt állapotban is. Ajánlatokat lapunk könyvosztályához kérjük.

KÖNYVEK ÉS IRÁSOK

Az elsodort falu.

Hej, ha tényleg úgy volna, amint *Szabó Dezső* ebben a regényben a zsidóságot festi? Ha a zsidóság zárt, bomlatlan egység volna és faja emelésére törne céltudatosan! De mindennek az ellentéte az igaz. A zsidó nép tömegei kilengenek a zsidó gondolkör áramából, a zsidóság egy bomlott kéve, melyet a zsidó egyéniség önfeladása által óriási veszteségek érnek. Ez a tragikum egy zsidó regényre vár. Azoknak a zsidóknak legnagyobb része, akiket *Szabó* ebben a regényben rosszakaratulag lefest, nem zsidóknak, hanem magyaroknak érzik és tudják magukat.

Szabó Dezső a magyarság jövőjét félti. A magyar faj tunya és élehetetlen, — mondja az író, — pedig ez a faj az egyedüli nagytehetségű és nagyraihivatott faj ebben az országban. A közép kaliberű kisebb fajok, a szláv, az oláh, a német, a zsidó magyarok igyekeznek dolgozni és szorgalmuk gyümölcsét le is aratják. Meggazdagodnak és a vezető pozíciókat is ők töltik be. A magyar fajt ugyanis váratlanul érte a nyugat-európai demokrácia. Nem volt rá felkészülve és öröklött urhatnám-ságánál fogva a demokrácia szabadságversenyében mindenütt lemaradt. Ezért nincs keresztény magyar középosztály, kereskedő-, vállalkozó-osztály stb. A magyar nép ebben a regényben a *pusztuló* faj a feltörekvő idegen fajok között.

Tegyük fel, hogy a magyar faj életrevalóság dolgában tényleg hátrább van az ország más fajainál, — ezt a tételt különben egy pár markáns, életrevaló magyar alakban (*János Domonkos* jegyző, *Zágoni* képviselő, *Kovács Ilona*) maga a szerző cáfolja meg, — mindenestre feltűnő, hogy szerzőnek a zsidó faj, (mint faj) állítólagos nagymérvű térfoglalása fáj. Noha a regény specifikusan erdélyi tárgyú, az erdélyi román bankokról, melyek a magyar földbirtokokat összevásárolták és a magyar államra veszélyes idegen propagandát üztek, az írónak még sincs egyetlen szava. (Holott a román még a magyarnál is hátrább találta a demokrácia korszelleme s így *Szabó* alaptétele szerint nem lett volna szabad ily életrevalónak lennie!) De hogy az öreg *Schönbergernek*, a zsidónak a vagyona egyre gyarapodik, az nagyon fáj *Szabó Dezsőnek*, (aki egyben az egészségtelenül feltömörült vagyonkolosszusok kapcsán megértően vette észre a kommunizmus előrevetett árnyékát is). Holott biztosítjuk, hogy egyetlen gazdag zsidó sem gondol vagy gondolt arra, hogy magyar földbirtokát Palesztinához csatolja. Míg az oláh bank és Románia viszonyát nem is kell bővebben fejtegetnünk.

Feltűnő sajátsága még a táglátkörü regénynek, mely korának lelkiületét a lehető legtöbb oldalról próbálja megvilágítani, hogy a zsidó fajból jóformán csak a gazdag vagy meggazdagodott zsidót veszi észre. Az öreg *Schönberger* mellett *Guttman Félixet* pecézi ki, a hadiszállásokban felmilliomosodott ügynököt, ki végül is börtönbe kerül. De a pár száz háborun meggazdagodott zsidó pénzherceg mellett teljesen vak a zsidó százvezrek nyomora iránt. A zsidó pap, a zsidó tanító, a zsidó hivatalnok, a zsidó kereskedelmi alkalmazott, a zsidó munkás nyomoráról semmi tudomást nem vesz. Ugyszintén a háborun gazdagodott paraszt alakja sem verődik vissza szemének receháryáján, holott a magyar kigazdasztály jelenlegi politikai előretörésének ez a háborus meggazdagodás az alapja.

A regény hőse az *elsodort falu*, a *pusztuló*, veszendő magyar faj. De mikor az író a „beteg” fajt egyéb „érvényesülő” fajokkal veti egybe, elsősorban mindig a

zsidó tűnik fel neki. A zsidók a magyar irodalomban, pl. *Sziklai* (Ignotus), *Sarkadi* (Fenyő Miksa?), a futurista költő stb. — Szabó Dezső szerint — hijján vannak minden erkölcsi alapnak. Arra lengenek, amerre a szél fúj. Az eszmékkel csak játszanak és egy irány mellett csak azért tartanak ki, hogy a kellő percben annál drágábban adhassák el magukat az ellenpártnak. A forradalmár zsidó költő féllábát a harctéren ellövik, rokkantan már ő forradalmosítja Budapesten a lelkeket, persze *pocakot és tokát ereszteve a forradalom szervezésének anyagi oldalából*. A keresztény írókat, a keresztény magyar magánásokat is kifigurázza szerző, a konzervatív tudósok sem menekednek meg maró gunyjától és lekicsinylésétől, — de a zsidók a legellenzenvesebbek neki.

Emellett tagadhatatlan, hogy a jót is *akarja* a zsidóban észrevenni. Az öreg Schönbergerről azt mondja, hogy tett jót is, még ha tudta is, hogy veszíteni fog mellette. De hozzáérezeti, hogy ez a jóság a zsidónál csak üzleti befektetés, melynek kamatját ki kell várni. *Gyöngyi Oszkár* alakjában meghajlik a zsidóság ama része előtt, mely hajlandó a zsidó faj hibáit észrevenni és azokat ostorozni. Gyöngyi alakja mindenesetre fejlődést jelent a zsidó típus beállítását illetően a magyar irodalomban. Ez az alak a fajtának nem az üzér-ivadéka, hanem az elvont eszmékkel, tudománnyal, irodalommal foglalkozó lélek, akiről mi nagyon jól tudjuk, hogy lényegben ez a zsidó, de akit kívülről ma talán a legkevésbé akarnak észrevenni. Ebbe a kategóriába tartozik Szász Mór zsidó zongoraművész és leánya, Adrienne, kiknek élő modellekről mintázott alakjában az író a zsidó művészi géniuszt előtt hódol meg.

Szabó Dezsőt manapság a magyar antiszemitizmus egyik vezérének tekintik. És bár be kell látnunk, hogy ebből a regényből elsősorban az írónak a fájáért, a magyarságért való nagy félelme és fájdalom sűrűlt ki, mégis, mikor az u. n. életrealitás fajokról esik szó, közőlök egyedül a zsidó faj meggazdagodott rétege lökődik erősebben az író szeméi elé és e réteg bünei révén a regény az elkeseredésnek a *keresztény sajtó által ország-szerte kellően idézett és értékelt próféciáit* dörge az egész zsidó faj ellen. (Mindez azonban nem akadályozza meg az író, hogy olyasfajta tanácsokat ne adjon fájának, miszerint az is csaljon és lopjon, ha így jobban érvényesülhet a lét küzdelmeiben. S e tétel illusztrálására egy *Zágoni székely* képviselő, egy *Domonkos* jegyző alakját tudja felhozni, akik tényleg nagy életrealitással tudnak csalni és lopni.) A Szabó-féle antiszemitizmusnak tehát vallásérkölség nagyon megsebezhető pontjai vannak. Ő például a tünyn heverő magyar géniust bárminő ösztökéléssel is hajlandó mozgásra, életre kényszeríteni és „a cél szentesíti az eszközt” cinikus elve alapján nem ártallja, hogy a zsidók ellen uszítson, a fajgyűlöletet tartva az ugródeszkának, ahonnan a rest magyar géniusz mozgásba lendülhet.

Bármennyire félti is Szabó Dezső a magyar fajt, megnyugtathatjuk. Mi ép úgy féltjük a zsidóságot a szétbomlástól és a pusztulástól, mint ő a magyar fajt. Bizony nem vagyunk mi az a céltudatos, az a félt egység. S talán a mi félelmünkre a tények több jogot adnak! A nép jellemét, az ősi hagyományokat féltjük, a történeti kapcsolatot érzésének megszűnését féltjük. Bizony, bizony, e lelki töke elvesztése egyáltalán nem ér fel a faj egyes egyéneinek meggazdagodásával, kiknél ez a tény rendszerint a fajból való kiválás műveletének megkezdését jelenti. Mi is keressük azt az ugródeszkát, ahonnan az ősi eszme áramából feltartóztathatlanul kigunyoló népünknek fülébe döröghessük:

— Ébredj népem, a meredék szélén állsz!

Be kell azonban vallanunk: igenis reméljük, hogy a magyarság ébresztő szózata mellyel a magyarságba belapuló zsidóságot a magyar faji ideológiából kitessekeli, a zsidóság számára is a magáraébredés dörögő harsonája lesz és a zsidóság a szülőföldhöz való becsülettel ragaszkodása mellett saját értékeit is fel fogja ismerni és ráeszmél önmagára.

Dr. Molnár Ernő.

TUDOMÁNY

H. Sacher :

5)

A zsidó történet utolsó százada.

Megjegyeztük, hogy Franciaország zsidó községi szervezete automatikusan eltűnt az emancipációval. Egyedül az adósságai maradtak fenn, melyek hosszú éveken át bonyolult jogi és közigazgatási kérdések voltak. Nagy tévedésben lennénk, ha azt hinnők, hogy a konszisztoriális szervezet, melyet Napoleon kényszerített a franciaországi zsidóságra és a melyet később a többi országokban utánóztak, bármily értelemben egyenértékű lenne a régi községi szervezettel. Az államgépezet egy darabja volt ez, a konkordatum megfelelő része, az államnak zsidó vallási ügyek feletti ellenőrzése érdekében, nem pedig imperium in imperio. Azt foglalta magában, hogy a zsidókat megilleti a templom, de nem nemzeti vagy nemzetiségi jog. A rabbi és a többi zsidó vezetőket kötelezte annak tanítására, hogy a zsidóság lényege a francia állampolgárság loyális, kétség nélküli gyakorlata, nem pedig a zsidó életmód ápolása.

A consistoire vallása megfelel szellemének. Nincs itt tér, hogy megvizsgáljuk részletesen, a Nagy Synhedrion munkáját, melyet Napoleon hívott össze a zsidó törvény formulálására. Munkájának értelme benne van határozatainak preambule-jében, bevezetésében: „Az isteni törvény, őseink ezen értékes hagyatéka, mind vallási, mind pedig politikai határozatokat tartalmaz. A vallási határozatok természetüknél fogva abszolútak és függetlenek körülménytől és időtől. Nem áll ez a politika határozatokra, azokra, melyek a kormányzatra vonatkoznak és arra voltak szánva, hogy igazgassák Izrael népet Palesztinában, midőn voltak királyai, papjai és hatóságai. Ezeket a politikai határozatokat nem lehet alkalmazni akkor, midőn a zsidók megszűntek nemzetet alkotni.”

A zsidó történelemben első alkalommal terelte el a zsidóságot a nemzeti élet utjáról tekintélyre igényt tartó testület pusztá vallására és tette ezt a zsidóság nemzeti létének egyenes tagadásával. Amint Furtado, a Synhedrion elnöke mondta egyetértve Pasquie-vel, kinek véleményei a bölcsészeti közömbösségen alapultak és aki a bibliát csak Voltairétól tanulta, a preambule elhárítja jövőre a főakadályt, mely eddig visszatartotta a kormányokat attól, hogy az izraelitákat állampolgároknak tekintsék. Sokszor kérdezték, hogy a „reform”-mozgalom miért érintette a franciaországi zsidóságot oly kevéssé. A francia élet légköre a vallást jelentéktelen tényezővé tette, de az összes „reformok” legradikálisabb-

jában a zsidóság nemzeti voltának tagadásában, a franciák haladtak elől.

Közvetlenül az emancipációs határozat után Isaac Beer levelet intézett testvéreihez, melyben emlékeztetükbe vési az esemény morálját. Megmondta nekik, hogy ha nem cserélik el életmódjukat és szokásaikat, egész nevelésüket, nem remélhetik polgártársaik becsülését. Saját sorsuk és gyermekeik sorsa teljesen nevelési rendszerük megváltoztatásától függ. El kell felejteniök a jiddist, franciául kell tanulniok, el kell ejteniök német hangsúlyozásukat, a német, vagy lengyelzsidó nevet és iskolákat kell berendezniök, melyekben a héberrel karöltve francia nyelvet, tudományokat és kézügyességeket kell tanítani.

A francia forradalom közvetlen hatása a francia zsidóságra az volt, hogy megsemmisítette illetve aláaknáztta mindazokat a jellemző sajátosságokat, melyek közősek voltak közte és egész Európa zsidósága közt, a közös vallást, közös életmódot, közös szervezetet, közös nevelési rendszert, közös anyanyelvet. Természetesen mind e változások nem fejlődtek ki azonnal. Elszász-Lotharingiában a dolgok lassabban fejlődtek, mint Párisban és Bordeauxban. Egy új zsidóság keletkezett, tisztán tagolva minden részében és a zsidóság új bölcsészete fejlődött ki. A francia zsidóság nagy tömegében elkerülhetetlenül összhangzásba jött ezzel a fejlődéssel és ezt az összhangot az 1870—71-iki háború pecsételte meg. Egy pontot mégis meg kell jegyeznünk. A franciaországi zsidóság megváltozása majdnem teljesen kedvező külső erők eredménye. A nagy synhedrion lefolyása sem volt kivétel. Sem az ott felvetett kérdések, sem az adott feleletek nem feleltek meg a zsidó lélek küzdelmeinek. A delegátusok a kívánt válaszokat adták, mert a fenyegető alternatíva a kiűzetés volt. A logika, melynek kényszere alatt tették, nem Franciaországban, hanem Németországban készült. A veszedelem, melynek a zsidóság Franciaországban ki volt téve, nem annyira a forradalmi vagy radikális átalakítás volt, mint inkább az elszikkadás, elhervadás veszedelmének az elhanyagolása volt.

A francia forradalom hatása Hollandiában.

A forradalom közvetlen hatása a zsidóság sorsára Franciaországon kívül különböző volt a szerint, hogy Franciaország általában mily befolyást gyakorolt. Hollandia és a batáviai köztársaság a francia köztársaság másolatai lettek és 1796-ban megadták a zsidóknak a teljes emancipációt gyakorlatban épp úgy, mint elméletben. Már 1797-ben két zsidót választottak a nemzeti gyűlésbe és egy évvel később egy zsidót választottak meg e testület elnökévé. Midon Lajos lett Hollandia királya, folytatta ezt a liberális politikát és meg kell jegyeznünk, hogy ő egyike azon

kevés államférfiaknak, kik nem tartották helyesnek azt, hogy a zsidók politikai szabadságukat zsidóságuk árán vásárolják meg. A zsidó katonákat külön ezredbe osztotta be, melyekben megiettek minden intézkedést a zsidó kultuszhoz való hűségük megőrzése érdekében. Amit a forradalom vezetett be, megmaradt a francia ellenőrzés megszűnése után is. Szellemileg a holland zsidók a francia zsidóktól két sajátágban különböztek: 1. Két hatalmas közösségre oszlottak, szefardokra és askenázókra és az ezek közti versengés vagy különbségek mindkettőben elevenen fenntartották a zsidóságot. Ezt az irányzatot a zsidók állandó bevándorlása Kelet-Európából is erősítette. 2. A francia kultúra sokkal erősebb asszimiláló erő, mint a holland és míg a francia társadalom légköre vallásellenes, addig a holland társadalomé vallásos volt. A zsidó élet régi hagyományai a holland élet főközpontjaiban ugyanebben az irányban működtek, míg ők minden ilyen hagyomány hijján voltak Párisban, a hol a forradalom előtt a zsidóknak nem volt lakhatási joguk. A zsidóság vallásos oldala az emancipáció ellenére sokkal elevenebbnek maradt meg Hollandiában, mint Franciaországban. Belgiumban, a hol a körülmények nagyon megközeleltették a franciaországiakat, a zsidóság története sokkal inkább hasonlított a franciaországi zsidóság történetéhez.

A francia forradalom hatása Olaszországban.

A francia kormányzat magával vitte Olaszországba a zsidók megszabadítását az elnyomástól, mely Németországot kivéve sötétebb volt, mint Európa többi részeiben. A fejedelmek visszatérése a zsarnokság visszatérését jelentette. A pápák visszakergették a zsidókat a ghettóba és a középkori antiszemitizmus legválogatottabb részletei keltek új életre. A többi olasz állam, Sardinia sem véve ki, a pápát követték. Egyedül Toscanában maradt meg a felvilágosodás némi maradványa. Toscanának nem csak pusztán az olasz zsidóság szempontjából voltak különös erényei. Livornóban híres héber sajtót teremtettek és a zsidó tudomány hagyományait méltóan képviselte egy csomó kiváló zsidó tudós. Az olasz zsidóság későbbi fejlődésében két igen fontos tényező említendő meg: 1. A zsidókra épp úgy, mint a nemzsidókra a forradalom szabadságot jelentett és a rabszolgaság megszűnését. A zsidó emancipációért való harc ezért része volt a zsarnokság elleni általános harcnak. 2. Közös harc volt zsidóra nemzsidóra egyaránt a klerikalizmus ellen. Az a tény, hogy itt egyáltalán harc volt, különbözteti meg az olasz zsidóság fejlődését a francia zsidóság fejlődésétől, az a tény, hogy zsidó és nemzsidó egymás mellett küzdött az egyház ellen, különbözteti meg az olasz zsidóság fejlődését a német zsidóság fejlődésétől.

(Folytatjuk.)

MAGYARORSZÁG

Írás a hétről.

„Keresztény szeretet“.

A rémséges nyomor tanyáira tett kirándulása és a borzalmas odvak megszemlézése után Huszár Károly miniszterelnök lelkes és vészkiáltástól harsogó felhívással fordult az ország jótékony lelkeihez és hivatkozott a keresztény szeretet parancsára és érzéseire. Minderre egy szó észrevételünk sem volna, ha mostanában a „keresztény szeretet“ hangoztatásából unostalan nem a zsidó szeretet és nem a zsidó lélek magasztos vonásainak negációja orditana fokozott hangsúllyal.

Ezért és csak ezért állapítsuk itt meg, hogy a miniszterelnök eme megkeresztelt vészkiáltására megint csak azok a rengeteget rágalmazott zsidó szívek, sőt mi több, zsidó pénztárcák kezdtek nyiladozni. Akárhány dioptriás és keresztényi szemléletre beállított pápaszemmel is bön-gészem a kimutatásokat, napról-napra csak efféle „idegenek“, „destruktívek“ és „üzér-fajtájuk“ neveit olvasom, mint: Singer Adolf, Benedikt Gyula, Reiter Izidor, ma esetleg dr. Kelen Izsó vagy legjobb esetben is Gottesmann Henrik. A mai rideg haszon- és érdekléseseiktől piszkos időkben valóságos lelki megkönnyebbülés népünk nemeslelkiségének és optimizmusa rugalmasságának ezeket az apró szimplomákat szemlélni, az évszázadokon át a zsidóknak valóssággal a minden idegszálukba sajtolt ezt a jótét hajlamot és ez megszokottságánál fogva fel sem tűnik nekünk, még akkor sem, amidőn arra gondolunk, hogy ezek a „felekezeti és nemzeti-ségi különbség“ nélkül zsidók pénzéből felajánlott adományok nem fognak ugyancsak ilyen különbség nélkül eljutni a fajmagyarnak és az üzér-, vagy röviden csak „üzr.“-vallásuaknak deklarált nyomorgók közé.

Ami feltűnik, az inkább az a diszes névsor, amelyik ismét fényes távollétével tündököl. A keresztény szeretet jelszavának arany-kulcsa úgy látszik nem egészen illik bele a temérdek földüi keresztény és magyar arisztokraták, de meg a nagy javadalmu főpapok wertheim-kasz-

száinak závárjaiba. De sőt ilyen neveket sem olvasok ott, mint Bakajsa András meg Csutora Gergely, alföldi és dunántuli, némi fantáziával még kisgazdáknak nevezhető paraszt-nábobok neveit, akik a háboruk és forradalmak felszántotta fekete-zsíros, párolgó földekbe olcsó búzát vetettek bizony és drága aranyakat arattak róluk. A vidéki kuriák mélyén bizony Huszár Károly sokszor elmondhatja még a „széám nyilj ki“ ezeregy éjszakás varázsigejét, elmulhat százszor is ezeregyéjszaka, a duspénzü paraszti széám majd csak legföllebb akkor nyílik meg, ha a kékpénz helyett esetleg — aranyat tenne be neki. Egy helyett kettőt.

De ugyanabban a nádtetős falukban, ha még ki nem márták onnan a „szeretet“ lovagjai, Singer Samu és Kohn Jakab helybéli zsidó egyének gondolkodás nélkül nyulnak be a fehérneműs almáriomba és megcimezik a rózsaszínű pénzes utalványokat szarkaláb betűkkel. Ugyanazok a három zsidók ezek, akik ha egy kis földszélen összekerülnek, már a második napon jótékony-sági egyletet, meg chevra-kadisát szerveznek — a nyomorgók támogatására. Ezeknek az ajtóféldjén kereste még a tonzurás fejü kolduló-barát is azt a kis szent betűkkel bélelt üvegtokot, amelyik, mint a világot átfogó zsidó-emberszeretet szimbolikus hőmérője, a humanizmusnak mindig a legmagasabb fokát jelezte.

Huszár Károly, ez a kétségtelenül jóakaratu miniszterelnök, most eltévesztette a házszámot. Ám a zsidó sziv, ez az ezer huron érzékenyen pendülő szeizmográf felfogta a nyomor dróttalan táviratát és hagyományosan válaszol. Nem szavakkal, de szívevel és tetteivel. Hogy mit szól majd mindezekhez a címzett? Mellékes. De mit szól majd hozzá ama Názáreti? A tulsó parton élők állítólag közelebb vannak Hozzá; — biztosan tudni fogják.

Dr. Rosenberg Sándor.

Legszebb ajándék
purimra
a könyv.

Forduljon lapunk könyvosztályához!

Gondos Miksa, Január 23-án, nyolcvanéves korában meghalt Gondos Miksa, a magyar gyorsíróvilág nesztora. Kevesen ismerték, a gyorsírók kicsiny körében élte le munkás életét a mindig vidám és mindig agilis Gondos bécsi. Életének két olyan eseménye volt, amelyre nagyon büszkén gondolt vissza és amelyet ártatlan dicsekvéssel szokott emlegetni: 1867-ben Párisban az Alliance Israélite Universelle tanárképzőjében tanult és 1865-ben átültette Gabelsberger gyorsírási rendszerét héber nyelvre.

Az erős jellemű zsidó emberek azon kised csoportjához tartozott, amely az ünnepeltetés és kitüntetés órájában nem felejt el, hogy zsidó, sőt hangsúlyozni és kidomborítani igyekszik zsidó voltát. Amikor tudományos érdemeit emlegették, elhárította a dicséretet; de gőgösen emelte fel ősz fejét, amikor elmondhatta, hogy az Alliance növendéke volt!

(Az Alliance ugyanis az alapítását követő első években a zsidó öntudat és önérzet fontos tényezője volt és csak később csuszott le előkelő helyéről.)

Nem várt és nem is kapott jutalmat azért, hogy a külföld előtt sikereket aratott, babért nyert a magyar kultúra számára. Zsidó volt és fájának dus szellemi kincseivel nem takarékoskodott, odaadta erejét, tudását, szétosztotta lelkét az emberi fejlődés szolgálatában.

Gabelsberger rendszerét átültette francia, spanyol és török nyelvre, de legbüszkébb volt első munkájára: a héber gyorsírásra. Azóta alkottak mások más alapokon héber gyorsírást; talán tökéletesebb utódainak munkája, az új zsidó kultúra talán több gyakorlati hasznát látja majd ezeknek, de Gondos Miksa munkája maradandó emléke lesz annak, hogy a messze magyar földön, a galuth szomorú éveiben melegen dobogtak a hű zsidó szívek az atyák megszentelt földjéért, a régen elfelejtett anyanyelvért és a felséges, a diadalmas zsidó kulturáért!

Gondos Miksa egy szerény, csöndes munkása volt a tudománynak, az emberiség nagy ideáljának és forró szívé fia népének, a zsidóságnak. Osztatlan elismeréssel adózik emlékének a gyorsírástudomány, amelyért haláláig dolgozott és a jövőbe néző büszkeséggel sorolja dicsőséges multjának nagyjai közé a zsidó kulturtörténet!

A zsidó kultürestély iránt, amelyet az V. kerületi cionisták folyó hó 31-én, szombaton este 7 órakor a Magyarországi Utazók Egyesületének helyiségében rendeznek, a közönség érdeklődése napról-napra nő. A műsor külön szenzációja, hogy az agilis rendezőségnek sikerült megnyerni, lapunk mult számában felsoroltakon kívül Baróti József színművészeknek, a Madách Színház kiváló drámai tagjának közreműködését is. Még néhány jegy kapható.

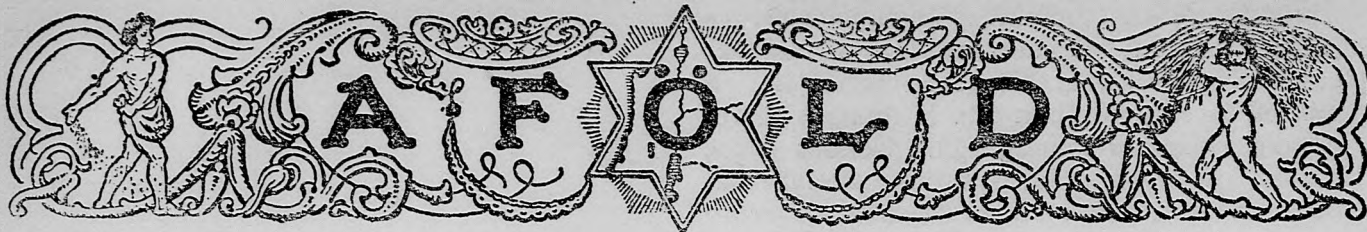
A Remény, a magyar zsidó tanulóifjuság lapja hosszabb, kényszerű szünetes után február hó elején **dr. Molnár Ernő** avatott szerkesztésében ismét megindul. A *Remény* most VI. évfolyamába lép. A *Remény* neve az évek folyamán fogalommal lett a magyar zsidó diákok körében, akiknek zsidó érzését és zsidó szellemét a kéthetenként megjelenő folyóirat közleményei, szép elbeszélései, versei, cikkei s gyönyörű illusztrációi jelentékenyen fejlesztették és mélyítették. A *Remény* továbbra is régi útján halad, — mint ifjusági lap, felülemelkedik a különböző zsidó irányokon s egyetemes, ősi, zsidó értékeinket, szellemi és erkölcsi kincseinket, s mellettük a munkás, dolgozó hazaszeretetet akarja fiatal olvasói lelkébe beültetni. Hitközségeink, papjaink, tanítóink eddigé is ezekért az érdemeiért karolták fel a *Reményt*, melynek egyetlen zsidó ház asztaláról sem szabad hiányoznia, ahol gyermekek vannak. A *Remény* előfizetési díja egész évre 120 korona, félévre 60 korona. Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapest, IV., Magyar-utca 3.

A Makkabea Cionista Főiskolai Hallgatók Egyesülete 1920. január 24-én tartotta meg a folyó szemeszterben hetedik előadóestélyét, amelyen dr. Gál Jenő nagyhatású beszédben vázolta a zsidóság helyzetét és feladatát Magyarországon. Hangsúlyozta a zsidó öntudat és a hazához való ragaszkodás etikai értékét és ezek ápolásában mutatta meg a zsidó ifjuság hivatását. Az előadás után a nagyszámu közönség lelkesen, percekig ünnepelte a kiváló szónokot és politikusot.

A Makkabea minden szombaton este fél nyolckor tartja előadásait a hitközség dísztermében (Sip-utca 12., II. em. 20.) Vendégeket szívesen lát az egyesület. A könyvtár (Király-utca 36., I. em. vasárnap 11—12-ig) a nagyközönség rendelkezésére áll. A héber nyelv, (Berlitz-módszer) zsidó történelmi és Palesztina-kurzusokra vonatkozólag a tikárság ad felvilágosítást (Rombach-utca 9., I. em.)

A Makkabea hosszú szünet után Király-utca 36. sz. alatt ismét megnyitotta könyvtárát, amely a modern zsidókérdés irodalmának az utolsó években beszerezhető fontosabb műveit tartalmazza. Miután a jelenlegi valutaviszonyok a külföldi könyvek beszerzését rendkívül megnehezítik, felkérjük a zsidó közönséget, hogy zsidó vonatkozású könyvadományokkal a könyvtárat gyarapítani sziveskedjenek.

Nagy nyomorban élő, betegen fekvő, derék zsidó ember a maga és kereset nélkül álló nyolctagu családjá részére olvasóink támogatását kéri. — E célra befolyt: Strenger Jakab 200 K.

Orosz szakértő véleménye Palesztina ujjáépítéséről.

E. Kern orosz egyetemi tanár a pétervári Erec-Jisraélben cikket tett közzé Palesztina ujjáépítésére vonatkozólag. Szerinte Palesztina lakossága gyér. Jól szervezett telepítéssel a lakosság száma megkétszereződhetnék, még akkor is csak husz lélek esne egy négyzetkilométerre. Palesztina befogadóképességét nagy mértékben lehetne emelni a föld javításával. Elsősorban a mocsarak lecsapolása, a hegyi patokok szabályozása, a homokos talaj megkötése, az elpusztult terraszkok helyreállítása és ujak építése szükséges. Evvel az egészségügyi feltételek is javulnának és a vízellátás is biztosíthatnák. Fontos még, hogy a javítási munkálatok ne elszigetelten történjenek, hanem általános, előre kidolgozott terv alapján. Az erdősítés céljaira kísérleti állomás állítandó fel, ugyszintén a talaj-, éghajlati- és gazdasági feltételek tanulmányozására. A kopár hegyoldalak erdősítése igen fontos, mert ez a csapadék és vízellátási viszonyokat jótekonnyan befolyásolná. Szakképzett erdészek nevelése céljából erdésziskola szükséges. A meghonosítandó fák közé felveendő a fűzfa, melynek vesszőiből kosarat lehet fenni, így ez a háziiparág is meghonosulhat Palesztinában. Az erdősítésnél hazai fákkal és cserjékkel kell kezdeni a munkát s később át lehet térni idegen fák meghonosítására is. Ajánlatos volna a cédrus, fenyők és tölgyfa ültetése. Ezek mellé az éghajlati és talajviszonyoknak megfelelő gyümölcsfák ültetése is hasznos lenne. (A felsorolt indítványok legnagyobb része már a megvalósulás stádiumában van. *A szerk.*)

Klausner és dr. Glücksohn megérkeztek Palesztinába.

Jaffából jelentik, hogy „Oroszország” gőzhajó mult hó végén megérkezett Jaffába és 600-nál több zsidót vitt Odesszából Palesztinába. A rossz idő dacára, több száz főnyi közönség gyűlt egybe a megérkezettek üdvözlésére. A kihajózásnál és kirakodásnál zsidó cserkészek végeztek szolgálatot s ők tartották fenn a rendet. E hajóval ment Jaffába dr. Klausner, a kiváló zsidó tudós és dr. Glücksohn, az odesszai vaad palesztinai tagja, mindkettő családjával. A „Haarec” külön cikkben foglalkozik dr. Klausner és dr. Glücksohn megérkezésével.

Jeruzsálemi hírek.

A városi tanács elhatározta, hogy a háztulajdonosok községi adót fognak fizetni az eddig fizetett egészségügyi-, világitási-, utcaöntözési- és rendőrségi adó helyett. Az új adó a jövedelem öt százalékát teszi ki. Az új, modern vágóhid tervezete elkészült. A költségek 10.000 fontra ruznak. — A cionista bizottság elvállalta a zsidó negyed utjavítási munkálatainak költségeit, míg a szükséges nyersanyagról a városi tanács gondoskodik.

A Becalet muzeum.

A muzeumot Boris Schatz tanár alapította a Becalet iskolával együtt 1906-ban. A gyűjtemény 3000 darabot foglal magában és körülbelül 150.000 frank értékét képvisel. A gyűjtemény rövid időn belül neves zsidó művészek munkáival fog gazdagodni, kik ez irányban ígéretet tettek. Ezenkívül Rafaeli (Jeruzsálem) gazdag régiséggyűjteményét a muzeum rendelkezésére bocsájtotta. A muzeum ügyeit intéző bizottság a szükséges javítások elvégzése után a muzeumot megnyitja a nagyközönségnek.

Műszaki hivatal létesítése.

A cionista bizottság értekezletre hívta össze a mérnököket a palesztinai technikai munkák megbeszélése végett. Az Ussziskin elnöklete alatt megtartott értekezleten H. Hecker jelentése alapján elhatározták, hogy műszaki hivatalt állítanak fel, melynek négy osztálya lesz: építkezési, közmunkák, ipari és technikai nevelési osztálya. Minden osztály élén egy mérnök áll, ki felelős a főmérnöknek, ez utóbbi pedig a cionista bizottságnak lesz alárendelve. Az építkezési osztály élére id. Wilbusevitz, a közmunka-osztály élére M. Hecker és az iparosozás élére ifj. Wilbusevitz van kiszemelve. A tervezetet a londoni központnak kell még jóváhagyni, az előkészítő munkálatok azonban már megkezdődtek.

A termés Rison le Cionban.

A Karmel Miztrachi társaság értesítése szerint az idei termés igen jó volt. Különösen bő termés volt mandulában, melyet az indiai piacokra szállítanak, mert a palesztinai mandula ott nagy keresletnek örvend.

Népkonyha Haifában.

Haifában a zsidó munkásszervezet égisze alatt népkonyhát állítottak fel. Az intézmény nemcsak a munkások érdekében működik, hanem a középosztály is nagy örömmel üdvözölte, mert izletes táplálékot nyújt leszállított áron.

A jeruzsálemi Vaad Hair.

A jeruzsálemi Vaad Hair legutóbbi ülésén a drágasággal foglalkozott. A kenyérdrágaság miatt a hatóságok Jeruzsálem részére 200 tonna ausztráliai lisztet ígértek, ennek felét a zsidó lakosság kapja. Megállapították, hogy Palesztina részére összesen 1000 tonna lisztre van szükség, jelentékeny része Jeruzsálem számára kell.

A kóser hus ügy kezelése tekintetében elhatározták, hogy a kasrut felügyelete a rabbik feladata marad, a pénzügyi ellenőrzést azonban a Vaad Hair veszi kezébe.

Az ideiglenes bizottság.

A palesztinai zsidók ideiglenes bizottsága legutóbb Jeruzsálemben ülést tartott. Dr. Jacob Thon a zsidók helyzetéről és a cionista munkáról számolt be azokban az országokban, melyeket a mult évben meglátogatott. Elismerő szavakkal emlékezett meg a párisi cionista delegáció és a londoni cionista iroda munkájáról. Ezután dr. Thont újból elnökké választják meg.

Mohl Palesztinába utazik.

Mohl mérnök, az amerikai cionista mérnökök egyesületének titkára jelenleg Londonban van, ahonnan rövid idő múlva Palesztinába utazik hat hónapi tanulmányuttra. Célja a Palesztina ujjáépítésére vonatkozó technikai kérdések tanulmányozása.

Hazatérés Palesztinába.

Triesztből december közepén ismét több család tért vissza Palesztinába. Az egész csoport körülbelül 70 személyből állt, köztük néhány chaluc (uttörő) és tanítónő, valamint Joffe, az ismert író is, a litván cionisták eddigi vezére.

KÜLFÖLD

Angolország.

Deborah-dij héber költeményre.

James Rothschild 500 fontot küldött a cionista szervezet kulturális osztályának. Ez összeg a jeruzsálemi egyetemen „Deborah-dij” gyanánt leszen kitűzve olyképp, hogy kamatait három évenként annak a tanulónak fogják kiadni, aki ez idő alatt a legjobb héber költeményt írja. Az összeg az egyetem létesítéséig a Jewish Colonial Trustnál helyeztetett el.

A „Ceire Cion” és a „Hapoel Hacaír” értekezleteinek elhalasztása.

Londonból nyert értesítés szerint a cionista világkonferencia elhalasztása miatt a Ceire Cion és Hapoel Hacaír konferenciájukat szintén elhalasztották és pedig valószínűleg február közepén tartják meg, de nem Baselen, hanem Közép-Európa egy másik városában.

Az angol zsidók képviselői a zsidó delegációkban.

Lapunkban már megemlékeztünk arról, hogy Sir Stuart Samuel bejelentette a Board of Deputies csatlakozását a párisi zsidó delegációk munkájához. Az ez irányú tárgyalások most fejeződtek be és ezek folytán Sir Samuel Stuart és Lucian Wolf beléptek a delegációkba.

Németország.

Wassermann a héber egyetemért.

Dr. August von Wassermann, a világhírű bakteriológus, levélben megköszönve a héber egyetemi konferenciára való meghívást, sajnálatát fejezte ki, hogy egészségi állapota miatt a konferencián nem vehet részt. Egyben azonban megígérte, hogy a legnagyobb örömmel együttműködik a cionista szervezettel és mindenkor kész tanácsokat adni a héber egyetem orvosi fakultásának felállítására vonatkozólag.

Kivándorlási bizottság.

A keleti zsidók németországi szövetsége külön kivándorlási bizottságot alakított. A bizottság feladata, hogy a zsidó kivándorlási szaktekintélyek bevonásával és a tekintetbe jöhető szervezetekkel karöltve közreműködjenek a zsidó kivándorlás szabályozásán.

Csehország.

Max Brod kihallgatása Masaryk elnöknel.

Dr. Max Brod-ot, a prágai zsidó nemzeti tanács alelnökét és neves regényíróját 1919. december 28-án dr. Masaryk köztársasági elnök egyórás kihallgatáson fogadta. Brod előzetesen hosszabb felolvasó köruton járt a tót vidékeken, melynek során sok zsidó hitközséget látogatott meg. — A kihallgatás során Brod részletesen beszámolt a tót vidékek helyzetéről és ez alkalommal az összes fontosabb zsidó vonatkozású kérdéseket is érintette, különösen a fosztogatások folytán igényelt kártérítések kérdését. — Dr. Masaryk elnök igen behatóan kérdezősködött a tót vidéki zsidóság politikai tömörülése iránt és nagy megértéssel hallgatta meg dr. Brod fejtegetéseit, aki előadta, hogy az összes öntudatos zsidók a politikai „zsidó párt” zászlaja körül csoporosulnak és a társadalmi, gazdasági és kulturális törekvéseiket a zsidó népszövetség útján igyekeznek megvalósítani. — A kihallgatás végén a köztársasági elnök kijelentette, hogy a zsidó népszövetség és politikai párt demokratikus törekvéseit mindig jóakaratu figyelemmel fogja kísélni.

Jugoszlávia.

A zsidó hitközségek szövetsége.

A jugoszláviai események megérelték az összes zsidó hitközségeknek egy szövetségbe való tömörítésének kérdését. Mult év utolsó heteiben a délszláv állam területén lévő összes (askenáz és szefard) hitközségek Eszéken értekezletet tartottak, melyen zsidó nemzeti alapon megalkották a hitközségek szövetségét, melynek székhelye Belgrádban van és feladata a zsidóság politikai és kulturális érdekeinek a képviselése.

A kiutasítások ügye.

Egyik legutóbbi számunkban megemlékeztünk arról, hogy a délszláv állam új területeiről nagyon sok polgárt utasítanak ki. A kiutasítások igen gyakran zsidók ellen is irányulnak és ezért ezen ügyben a jugoszláviai Cionista Szervezet és a zsidó hitközségek szövetségének kiküldöttei eljártak Pribicevics Milán belügyminiszternél, kinél előadták, hogy a vonatkozó rendelet, ha nem irányul egyenesen a zsidók ellen, mégis nagy mértékben érinti a zsidókat is. A kiküldöttek arra kérték a minisztert, hogy minden egyes esetben külön bíráljanak el és ne utasítsanak ki oly zsidókat, kik évek hosszú sora óta tartózkodnak az országban. A miniszter azt válaszolta, hogy becsületes polgárok ellen nem akar semmiféle eljárást sem indítani. Különben is igéri, hogy minden egyes esetet külön-külön fognak elbírálni. — A miniszter különös nyomatékkal utalt arra, hogy a rendelet egyáltalán nem irányul a zsidók ellen. — Mint újabbban jelentik, a kiutasítások ügyét egyelőre felfüggesztették, bár teljesen még nem ejtették el.

Lengyelország.

Cionista napilapok.

A cionista szervezet hivatalos lapja, a héber nyelven megjelenő „Hacefira” folyó hó elsejétől napilappá alakult át. A szerkesztői teendőket Grünbaum képviselő, Rosenfeld és Frank látják el. Ugyancsak napilappá alakult át a „Das Jüdische Folk” a „Tog”-gal való fuzionálása alapján és pedig „Najes fyn Hajnt” címmel.

Lengyel mesterkedések.

Dabrowa (Tarnovi kerület) város lakosságának 80 százaléka zsidó, ennek megfelelően a városi tanács többsége is zsidó. A lengyelek ezen úgy akartak segíteni, hogy a tanács legutóbbi gyűlésén indítványozták három szomszédos községnek a városhoz való csatolását. „Nem helyes, hogy lengyel városban a zsidóknak legyen többségük”, mondták. A többség természetesen az indítványt elvetette, ami a lengyeleknek nem tetszett s tervük meg-hiusulása feletti keservüknek éles zsidóellenes fenyegetésben adtak kifejezést. A tanács zsidó tagjai erre egy kivételével, — lemondtak tisztségükről.

Zsidó hivatalnokok és vasutasok elbocsajtása.

A lengyel kormány ezerszámra elbocsájtotta a zsidó hivatalnokokat, vasutasokat. A lembergi cionista végrehajtó-bizottság közbenjárására a kormány egy bizottságot küldött ki a kérdés megvizsgálására és a zsidó hivatalnokok „rehabilitálására.”

Litvánia.

Zsidó szakosztály a kovnoi főiskolán.

A litván kormány a kovnoi főiskolán külön szakosztályt rendezett be a zsidó tanulók számára héber, jiddis és bibliai tanulmányok számára.

Görögország.

Allami támogatás zsidó iskoláknak.

A görög kormány a szaloniki-i zsidó iskolák támogatására 150.000 drachmát szavazott meg. A város pedig kötelezte magát, hogy e célra nagyobb összeget fog rendelkezésre bocsájtani.

REGÉNY

A Goldschild család.

Regény a XIX. század végéről. (3.)

Irta: *Wrede Frigyes herceg.*

Ebből azonban nem az következik, mintha Rafaelnek nem lettek volna szellemi képességei. Sőt épen ellenkező volt a helyzet.

Az iskolában, különösen a nehezebb talmudtanulmányoknál nem egyhamar akadt versenytársa. Csak a gyakorlati élet ügyes-bajos dolgaihoz nem mutatott hajlandóságot.

— Mi most a szándékom? — kérdezte szánakozva a diák.

— Nem tudom! — válaszolt a másik egykedvűen.

— Mennyi idős vagy?

— Tizennyolc éves!

— Tizennyolc éves korában már mindenkinek tudnia kell, hogy mi akar lenni! — dorgálta Dávid szigorúan.

A szőke ifju vállát vont. Minden időben voltak férfiak, kiknek szemében a tulvilág kutatása mindennél fontosabb volt e földön.

— De a mi népünk nem ismer dologtalan álmodozókat! — kiáltott fel a medikus.

— A mi népünk fiai között is voltak nagy gondolkodók!

— Igen! — válaszolt Dávid, — az emberiség gondolkodói és jötevői, de nem szentek és boldog hiszterikusok. Vallásunk megengedi, hogy emberek maradjunk, — emberek, kik nem csak a szeretetet, hanem a gyűlöletet, kik nem csak a megbocsájtást, hanem a bosszút is ismerik!

— És ezen az uton szerencsésen azokká is lettünk, amik most vagyunk, — egy sziget az emberek tengerében!

Ezek a szavak félreismerhetetlenül gúnynyal és keserőséggel csusztak ki Rafael ajkáról.

Kinos csönd következett be.

— Ezt te mondod? Egy rabbi fia! — kérdezte Dávid megdöbbenve.

— Talán épen azért, — mert én vagyok a rabbi fia! — felelte nyersen a szőke ifju. És azzal el kezdett beszélni Isten lényegéről, a Sohar gyönyörű könyvéről és csodálatos jövődőléseiről.

Dávid figyelmesen hallgatta rokonát. De amit az a meggyőződés teljes erejével mondott, majdnem teljesen érthetetlen volt előtte. Egyet azonban, úgy vélte, hogy megért ebből a tanból, — az Isten személyének a megosztását. Ezért kezét a szőke ifju vállára helyezte és komolyan kérdezte: „Mond, — keresztény akarsz-e lenni?”

Rafael tagadólag rázta a fejét. Az ő hite Lengyelországban sok ezer jó zsidó hite, bárha

ez a tan rokon a Nazareti tanításával. Eliezer, egy okos zsidó ifju, tanította őt erre Krakkóban.

Vajjon Dávidnak nem voltak-e már szintén kétségei a tan merev betűi ellenében?

— Nem vagyok sem rabbi, sem teologus, hanem medikus! — felelte ő egyszerűen.

— És te őseink hitét vallod?

Felelet helyett a diák ezekkel a szavakkal kelt fel a padról: „Gyere menjünk a zsinagógába, — nyomban beköszönt a szombat!”

— És te őseink hitét vallod? — kérdezte Rafael ismét nyomatékkal.

De ez alkalommal sem kapott feleletet.

II. FEJEZET.

Valóban sietniök kellett az ifjaknak, hogy még idejében érkezzenek az Istentisztelethez.

Miközben a zsinagóghoz vezető szűk utcán végighaladtak, nagysietve egy furcsa kis alak toppant eléjük. Pupos, a szombat ellenére is szegényesen és piszkosan öltözött emberke volt, a görbe lábai után nem is lehetett róla feltenni, hogy annyira tud sietni.

Rafael megállott és kérdezte a diákot: „Megismered?”

— Náthán bácsi! — bólogatott Dávid. Rajta, úgy látszik, nyom nélkül haladnak el az évek!

Ekkor hangosan a siető után kiáltott.

De Goldschild Náthán fejét sem fordította feléje. Csak midőn Rafael utjába állott és nevetve a karján fogta, állott meg. A görbe lábai azonban a gyors megállást csak nehezen birták, és nyugtalanul rángatództak.

— Mit akarsz tőlem? — rivalt rá nem épen kedvesen unokaöccsére.

— Valaki itt van, ki szombatira hozzád akarja magát beinvitálni! — válaszolt ez, miközben csak nagy nehezen őrizte meg komolyságát.

— Ugy éljek én! — kiáltott fel rikácsolva az emberke, karját kétségbeesésében az ég felé emelve, „a szombat már rég elő van készítve, és mi nem vagyunk vendégekre berendezkedve!”

— Nos, akkor hát a vendég majd nálunk maradhat! — csillapította le Rafael a felindult rokont. De nézd meg legalább! Nem ismered meg? Ő a Dávid, az unokaöccséd!

Az öreg szüntelenül egyik lábáról a másikra ugrott, mintha melengetni akarta volna őket és megelégedett avval, hogy egy futó pillantást vessen rokonára.

— Szép, — kiáltott fel, — láthatóan örvendezve azon, hogy ezt a halvány ifjut nem magánál kell kosztoltatnia. Vezesd őt csak az apádhoz! Ott jobb dolga lesz! És most jó szombatot! Nincs tovább időm!

Ezzel kísérletet tett arra, hogy otthagyja őket.

— De hová sietsz most? — elegendett most Dávid a beszélgetésbe, kít a hűvös fogadtatás in-

kább mulattatott, mintsem bosszantott. A szombat nyomban beköszönt.

— Épen azért! — jajgatott Náthán. — A Venczel, a nyurga legény a sörfőzdéből két forinttal tartozik nékem, melynek megfizetése ma esedékes. De a kocsijával még mindig nem jött vissza Lubenzből! Ki szedje be ezt a szép pénzt, ha a szombat beköszöntött! Gyorsan eleibe akarok még szaladni az országuton! Talán találkozom még véle, mielőtt a nap lenyugodna!

Beszéd közben azonban sikerült neki Rafael kezét a karjáról leráznia és minden további köszönés nélkül gyorsan elsietett.

szést találhat a Mindenható előtt? — kérdezte a diák, miközben utána nézett. Egyforma szenvedélyességgel szereti Istent és a pénzt!

— Azt hiszed talán, hogy az ilyen élet tetszetést találhat a Mindenható előtt? — kérdezte Rafael komolyodva.

De a medikus, úgy látszott, el akart kerülni újabb vitatkozásokat a vallásról.

— Mi történt Izsákkal? — kérdezte, hogy a beszélgetést másra terelje. A rokona vállát vonogatta.

— Mi lehet egy olyan fiuból, kinek apja pálinkával lerészegíti a parasztokat és az ivásra költött pénzt uzsora kamatra hitelezi nekik! Kár azért a gyerekért! Különben holnap a Tóra elé fogják hívni.

„Hogyan?” Kiáltott fel meglepetten Dávid? „A kis Izsák már Bar Micva?”

Rafael bölintott. Azzal, hogy a gyerek nem csak a mózesi törvény szerint, hanem ténylegesen és szellemileg érett. Okosság és ravaszság tekintetében nem áll a pálinkamérő mögött.

Időközben odaértek Goldschild Ruben rabbinus házikójához és Rafael bement, hogy rokona részére egy talliszt hozzon ki.

Ezután együtt átmentek a szemközt lévő ginagógába.

III. FEJEZET.

A következő napon Dávid fölkereste Náthán nagybátyját.

Náthán háza a lubenzi uton volt és a városkában a legnagyobb és legtekintélyesebbek egyike volt. Az első emelet bérlőknek volt kiadva, miután a család megelégedett azzal a két tágas szobával, mely a földszinten a pálinkamérés mögött volt.

Ez az üzlet, bármennyire piszkos és szegényes volt is, életkérdés volt az egész járásra nézve. A bolt kis üzleti asztalán ama rongyolódó könyv mellett, melybe Goldschild Hanna asszony példás rendben vezette be a háztartási kiadásokat, egy másik nem kevésbé használt könyv volt, melybe férje az adósai nevét vezette be.

Az összegek, melyek ez utóbbi könyvbe be

vezetettek, néhány krajcártól sok száz forintig rugtak.

A birtokos nemesség közül nem egy sok év óta tartott szoros barátságot ebben a kis boltban a szomszédos kisbirtokosokkal.

Hétköznapokon Goldchild Náthán és felesége Hanna, váltakozva trónoltak az üzletasztalok mögött. Szombaton azonban az egész üzletet egy öreg asszony, — a szombatra alkalmazott keresztény nő — gondozására bízták, mert a különben nem nagyon lelkiismeretes pálinkamérő szigoruan ügyelt arra, hogy az ünnepet megszentelje.

Ez az ellentét a rokon életmódjában. Dávid látogatása alkalmával nagyon szemet szurt. Míg a pálinkamérésben már a kora délutáni órákban zajos élet folyt, a lakásban a mezuzával ékesített ajtóküszöb átlépése után ünnepies szombati nyugalom fogadta.

A Chieschben élő hitsorsosainak legnagyobb része a másik szobában volt összegyűlve.

A nap hőse a barmicvá-vá serdült kis Izsák volt. Eljöttek hozzá, hogy üdvözöliék és megajándékozzák apróbb ajándékaikkal. Így Ruben rabbinus tolltartót küldött, Beer Móríc Luditzból 2 inget, még az elhízott marhakereskedő Spitzer Áron is, tegnap, amint a ház előtt elhajatott, megálott és egy csomag mézeskalácsot adott a család reményeljes csemétéje részére.

Az ajándékok legnagyobb szerűbbjét azonban a Sára nagymama ajándékozta: szövet volt, melyről Hanna asszony azt állította, hogy nemcsak egy teljes öltözet ruha telik ki belőle, hanem némi bölcs takarékoság mellett még egy sapkára való is.

Izsák. — ezen gyönyörűségek boldog birtokosa — csodálatos kis fiu volt.

Atyjától, az erős horgas orrot és a görbe lábat örökölte és így nem emelhetett jogos igényeket arra, hogy klasszikus szépségnek tartsák.

Mégis érdemes volt a kis 13 éves fiúcskát megfigyelni.

Minden élet és mozgás volt rajta. Beesett arcának folyton megránduló izmaitól kezdve a vékony, fagyos dagاناتok borította ujjá hegyéig. Úgy látszott, hogy az egész gyöngye test a tulnagó öltözékében didereg és reszket.

A gyermek bátran lépett felnőtt rokonához, kiről egész határozottsággal azt állította, hogy emlékezett reá, és a kíváncsiskodó kérdések egész özönével borította el.

Különben is úgy látszott, hogy a medikus egészen meghódította a kis fiu szívet. Bucsurzásnál egészen az utcáig kísérte ki és a legszenvédélyesebb módon könyörgött neki, hogy estére Sára nagymamánál jelenjen meg.

(Folytatjuk)

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

HIVATALOS KÖZLEMÉNYEK

Felvidéki. Teljesen értjük felháborodását. Mindazonáltal nem kell az ügyet tulságosan tragikusan venni, mert a türelmes papíron könnyű az esetleg elszakadó országreszek zsidóinak tanácsot adni, az élet más uton halad, hiába írják a legszebb cikkeket. Vagy olyan derék és jó fajmagyarok a megszállott terület zsidói, akkor miért ez a cikkáradatban megnyilvánuló óvás, figyelmeztetés, sőt fenyegetés, hogy okvetlen maradjanak meg magyaroknak. Vagy tényleg szükséges ez a nagy vészkiáltás, akkor nem találják az urak kissé gyanusnak a dolgot? Hát láttak-e a magyar lapokban ilyen hangú felhívást az elszakított magyarokhoz? És mi jogon avatkoznak azok dolgába? Bizzák csak ezt azokra a zsidókra. Foglalkozzanak a saját dolgukkal, épen elég alkalom van rá.

Integer. A cionista szervezet is megteszi a lépéseket a békeszerződés ügyében, csak nem tartottuk ildomosnak reklámot csinálni belőle. A magyar zsidóság egyéb része többet használna, ha semmit se tenne, — mert ahogy őket odakinn ismerik, csak árthatnak az ügynek.

Tanító. Jelíges leveleket szívesen továbbítunk. Apróhirdetés díja: minden szó 1.50 K, legkisebb közlemény 20 K. Természetszerűleg a beérkező levelek továbbításának portója is megtérítendő.

Sékelizető. Köszönjük szíves érdeklődését. A sékelgyűjtéssel még kis türelmet kérünk. Rövidesen módunkban lesz közölni az ez évi sékel címén befizetendő összeg nagyságát.

S. S. 1. Ügyében eljártunk az angol misszionál. 2. Odautazó megbizottaink hivatalos iratokkal annyira elvannak halmozva, hogy magánleveleket — sajnálatunkra — csak legkritikábban adhatunk velük.

Rabbi P. Azt gondoljuk, főtiszt rabbi ur, hogy ma már ettől igazán nem kell tartania. Nemcsak kartársai, de a hívek is másként gondolkodnak. Ma már bátran kiállhat a cionizmusával. A magyar rabbiktól garmadával kapjuk csatlakozásaik és szimpátiáik nyilvánításait. Különös öröm nekünk, hogy jóslatunk itt is bevált, — a különböző zsidó árnyalatok képviselői a cionizmus jegyében őszintén tudnak egyesülni és együtt dolgozni. — Sálom!

Águna ügyben. Margosches Lázár Niszon, dornavatrai főrabbi hivatalosan arról értesít, hogy községük közelében 1918. november 3-án hazatérő katonák két budapesti zsidó őrmester számvivő-altisztet megöltek. Az egyik neve Weisz, a másik Fürst. Az a zsidó katona, aki ezt az esetet előadta (kinek neve és lakhelye fel lett jegyezve) szemtanúja volt a történetnek. Az egyik nő, hat gyermeke van, a másik családi állapotát nem lehetett kideríteni. Adatokból ennyi áll rendelkezésünkre. Jelentkezni lehet: Grosz J. József budai orthodox főrabbinál, (Margit-körut 3.)

A Zsidó Nemzeti Alap.

Célja Erec-Jiszraél földjét a zsidó nép számára elidegeníthetetlen tulajdonul megvásárolni. Gyűjtésünknek új esztendeje érkezett el, melyben erős munka vár reánk. Készséggel csinálunk mindent akkor, amikor rég sóvárgott álmunk valóra válása nemsokára elérkezik. Mindenkinek gyors adományára van szükségünk. Ez évre a Zs. N. A. központi irodája 10.000 font sterlinget rótt ki a magyarországi zsidó népre. Ezt az összeget az eddigi adományozással nem vagyunk képesek összehozni, amiért is behoztuk az *önmegadóztatást*, mely egy biztos bevételt teremt az irodánknak.

(1920. január 7—14-ig befolyt 3555.46 K.)

Önmeadóztatás.

(Január hóra.) — Új gyűjtési mód a Zsidó Nemzeti Alap növelésére. Mindenkinek jövedelme bizonyos százalékát, de legalább is 1 százalékát kell ez alapra fordítania, melyet évente avagy havonta fizet be.

Budapest: Dr. Frigyes Lajos 20.— K, Ferenczy 3.— K, Guttman Mór 50.— K, Hábermann Gizella 10.— K, dr. Kohn László 40.— K, Neumann Henrik 20.— K, Wachsberger Mózes (3 óra) 15.— K. Összesen 158.— K.

Olajfa.

Palesztina erdőségének újraültetésére szolgál. Ültethetjük bárki nevére; 1 fa 20.— K, egy kert 100 fa, egy erdő 1000 fa, melyről szép kiállítású művészi diplomát adunk.

(Január 7—14-ig 40 fa 800.— K.)

Dr. Künsztler Mór és neje Forbát Böske liget.

Budapest: Lázár Lajos, fia Lajos Péter nevére 1 fa 20. K. (Eddig 123 fa 2460.— K.)

Bisseliches Mózes és neje Greiner Franciska kert.

Budapest. Küffler Szerén, Himler Terus nevére 1 fa 20.— K, Kohn Dávid és neje Bisseliches Mózes és neje nevére 2 fa 40.— K. (Összesen 3 fa 60.— K. Eddig 94 fa 1890 K.)

Händler Salamon kert.

Budapest: Reiner Bertalan, Reiner János (József Czevi Reiner) nevére 5 fa 100.— K, dr. Rappaport Izrael saját nevére 1 fa 20 K. (Összesen 6 fa 120.— K. Eddig 117 fa 2340.— K.)

Binéth Zsigmondné kert.

Eger: Binéth Zsigmondné saját nevére 2 fa 40.— K, Binéth Irén 2 fa 40.— K, Binéth Margit 1 fa 20.— K. (Összesen 5 fa 100.— K. Eddig 24 fa 480.— K.)

Grottó Győző kert.

Budapest: Dr. Kálmán Jenőné, boldogult Grottó Győző emlékére 10 fát ültet 200.— K. (Összesen 200.— K.)

Dr. Elek Károly kert.

Apc. Waktor Mártonné 15 fa 300.— K. (Összesen 300.— K.)

Persely.

A Zsidó Nemzeti Alapra való gyűjtésnek legfontosabb eszköze. Ha minden zsidó mindennap két fillért tenne a perselybe, egy évben 100 millió korona gyűlné össze.

Budapest: Assenfeld Mózes 2.50 K, Azra és Saboth 5.20 K, Duneitz Kató 16.40 K, Friedmann vendéglő 5.10 K, Fischer Vilmos 12.10 K, Gráf Terka 4.— K, Gyenes Oszkár 5.12 K, Husz Márton 16.60 K, Kozma Rezső 41.50 K, Kedem iskola 34.16 K, dr. Kohn Frida 20.— K, dr. Kahan Nisson 9.36 K, Munk Gábor 10.— K, Popper Henrik 5.— K, Schleufer Mózesné 7.20 K, Nemzeti Alap és Szervezet perselye 26.30 K, N. N. 18.06 K. (Összesen 236.60 K.) — **Ujpest:** Trau Ftelka 30 K, Grottóék 17.86 K. (Összesen 47.86 K.) — **Rákospalota:** Kleinberger Józsa 12.86 K, Löwi Izidor 4.20 K. (Összesen 17.06 K.) — **Szolnok:** Hollender Regina 100.— K, Schlesinger Samu 200.— K. (Összesen 300.— K.) — Összesen 601.46 K.

Általános adomány.

Valamely örvendetes eseménynél, vagy kegyeletes megemlékezésnél juttatjuk ilyen címen adományainkat a Zsidó Nemzeti Alapra.

Budapest: Bravermann Henrik 10.— K, Donáth Ella (elvezett fogadás Schnabellel szemben) 10.— K, Földes Vilmosné, Székely Ödön halálának évfordulójára 20.— K, Glück Kálmán 50.— K, Klug Dezső 10.— K, Kramer György 30.— K, Lichtig Ilonka 10.— K, Mai Rezső (szilveszter esti vendégeinek gyűjtése) 145.— K, Reich Margit 5.— K, Schnabel Imre elvesztett fogadás 6.— K, Sterlinger Sándor 40.— K, Szántó Zsigmond (a Zsidó Szemle 15ik évfolyamának öröme) 10.— K, dr. Weisz Gyula 20.— K. (Összesen 366.— K.) — **Edelény:** Klein N. 20.— K, Halpern József 150.— K, Szoffer Tóbián 20.— K, Klein Sándor 30.— K, Lefkovic Miksa 50.— K, Klein N. 5.— K, Wolf Ignácné 20.— K, Weinstein Márton, Salamonvics József, Zimmermann József, Erlich Dávid, Junger Armin, Rosenfeld Miksa, Gärtner Herman, Lefkovic N. 20—20 K, Péter Adolf 50.— K, Brizsk Sámuel 15.— K. (Összesen 520.— K.) — **Kiskunfélegyháza:** (Bőjt megváltás) Krausz Miksa 10.— K, Fisch Albert 5.— K, Klein Zsenka 2.— K, Felberbaum Jenő 30.— K, Fisch Illés 20.— K, Krausz Józsefné 10.— K, Klein Lulu, Klein Lóri, Fisch Lili 5—5 K, Fisch N. 8.— K. (Összesen 100.— K.) — **Sátoraljaihely:** (December 25-én Gottlieb Ernőnél tartott tea-estélyen gyűjtött adományokhoz hozzájárultak) Grünberger Sárka 10.— K, Guttmann Mártonné 8.— K, Berkovics Jenő 15.— K, Berkovics Ernő 10.— K, Weisner Hunor 4.— K, Gottlieb Erzsike, Grünberger Ernő 6—6 K, Weisner I. és menyasszonya 10.— K, Grünberger Adolf 5.— K, Weisner Adolf 3.— K, Grünberger Bözsike 10.— K. (Összesen 87.— K.) — **Szolnok:** Fekete Mihály 200.— K, — **Verpelét:** Protovin Samu gyűjtése 30. K. (Összesen 1303.— K.)

Gyűjtőiv.

Budapest: Aczél Klára és György 250.— K, Gussmann Anna 39.— K, Geczovits Margit és Irén 108.— K, Scweid Ilonka 34.— K, Vagschal József 172.— K, Weisz Ibolyka 40.— K. (Összesen 643.— K.)

Bélyeg.

Miskolc: Stein Aron 50.— K.

Az Ezrah Zsidó Főiskolai Hallgatók Segélyző Köre részére befolyt:

22. számú gyűjtőiv 160 K, 23. sz. gyűjtőiv 185 K, 24. sz. gyűjtőiv 44 K, 25. sz. gyűjtőiv 201 K, 26. sz. gyűjtőiv 60 K, 7. sz. gyűjtőiv 35 K, 28. sz. gyűjtőiv 130 K, 29. sz. gyűjtőiv 75 K, 31. sz. gyűjtőiv 210 K, 65. sz. gyűjtőiv 110 K, 100. sz. gyűjtőiv 73 K. Összesen 1283 K.

Sajtóalap kimutatás.

A sajtóalapra a következők adományoztak:

Arnstein József 3000 K, Fisch N. 50 K, Weisz Bernát 10 K, Levendei 6 K, N. N. 6 K, N. N. 2 K.

Frommer Dávid 80 K, D. I. 50 K, Stein N.-né, Ungár Antal 40—40 K, Gergely és Rác 30 K, Stein Sándor, N. N. 22—22 K, Epstein N., H. B., N. N., Grünfeld Simon, Weisz Vilmos, Krausz Ignác, Hold N. 20—20 K, N. N. 15 K, Fischer Kálmán, N. N., Schwartz Sándor, Lakos Béla, Schreiber és Klopfer, Feldmann Imre, Frischmann Manó 10—10 K, N. N. 6 K, Manheim N., Preisz Miksa, Steinberger N., Brust Jakab, N. N., Karpfein N., Weiner N. 5—5 K. (Fiala Károly gyűjtése.)

A szervezet hivatalnokai köszönetüket fejezik ki Strenger Jakab urnak szíveségeért és 25 koronát adnak a sajtóalapra.

Vermes Ernő, Temesvár, annak öröme, hogy a Szemle újra megjelenik, 100 K, dr. Jordán Lajos, Temesvár, esküvője alkalmából 50 K, Kiss Dezső Kiskunfélegyháza 50 K, Spitzer Lajos Putnok 10 K, Herzog Gizi Nagybörzsöny 40 K-t adományoznak a sajtóalapra.

Összesen 4001 K.

Az újpest-palotai cionista csoport alapjára Venczei Jolánka eljegyzése alkalmával Porjesz hitoktató gyűjtése: 65.20 K. Káhn B. Manó 60.—, Schönfeld Palota 5 K

A héber nyelviskola céljaira adományoztak: Zinner Manóné 20 K, dr. Weisz Arpad 20 K.

A palesztinai menedékházra: dr. Weisz Arpad 20 K. Özv. Deutsch Mórné K. 15.—, Löwenvirt S. H. 5.—, Goldmann Fülöp 1 K.

Sajtóalapra: dr. Weisz Arpad Ujpest 10 K.

BUDAI IZR. HITKÖZSÉG BUDAPESTEN.
54/1920.**P á l y á z a t.**

A Budai Izraelita Hitközség pályázatot hirdet metsző-előimádkozó állásra.

A pályázótól azt kívánjuk, hogy ügyes ש"ן בך kellemes előimádkozó בעל תפלה és jó חוקע ובי קורא legyen.

Fizetés megállapodás szerint. Pályázati határidő 1920. február 5-ike.

Az állás március hó 1-én elfoglalandó.

A Budai Izr. Hitközség előljárósága.

NYILT-TÉR *)

Zsoldos Tanintézet a legjobban készít elő magánvizsgákra. VII., Dohány-utca 84.

Brilliánsokat, gyógyóket, használt ékszereket, mindenkinél drágábban vesz
Székely Emil ékszerüzlete
Budapest, Király-utca 51. szám.
Teréz templommal szemben. Tel.: József 105-35. Címre tessék ügyelni.

Fájós lábakra készít cipóket
Gerő Adolf Fia
Kossuth Lajos-utca 4.

*) E rovat alatt közlöttékért nem vállal felelősséget a szerkesztőség.

Teitelbaum és Társa

fűszer és gyarmatáru
nagykereskedés
Budapest, VII., Nagydiófa-utca 27.
Szombaton zárva.

Mindennemű

hajmunkák, (parókák, hajfonatok, transz-
formációk), pipere-illatsze-
rek beszerzésénél jutányos árak mellett ajánljuk

Visó és Grünfeld hölgyfodrász
céget
Budapest, VI., Anker-köz 4.

HAMIS FOGSOROKAT legmagasabb
árban vesz

Eisler Kálmán VII., Rózsa-u. 39. sz.
Levelezőlapra jövök.

Vétkeznek!

Ki nem Back-nál étkezik,
Meri jó és nem drága,
Back-féle **עֵט** ételeknek

Nincs párja.

Lázár-utca sarok. Opera mögött.

Elsőrendű kolbász és felvágott árut ajánl
TOCH ARMIN SZALÁMIGYÁR

Fűzlet: Király-u. 2. Fióküzlet: Andrásy-ut 50.

BETÖRÉSES-LOPÁS

tűz-, üveg-, élet- vagy bármiféle biztosítás
elhelyezésénél a legelőnyösebb díjtételek
elérése végett, ajánljuk a **VISÓ-féle**

BIZTOSITÁSI SZAKIRODÁT
BUDAPEST, VI., HAJÓS-UTCA 32. SZÁM.

Levelező-lapra házhoz jövök. Hiv. óra d. u. 3-5.

WEISZ SIMON termény és gyarmat-
árunagykereskedése

Budapest, VI. kerület, Szív-utca 45. sz.

Hamisfogakat

arany és ezüst
törredéket
drágán veszek

Gross AntalJózsef-körút 23.
félemelet 1 szám

Mindent takarít, ha
Ditrichstein Takarítási Vállalat-hoz
fordul

Budapest, VII., Kertész-utca 27. szám.

Telefon József 116—55.

Lakástakarítás.

Üvegzettisztítás.

Poloskairtás.

A Zsidó Szemle könyvosztályában kaphatók:

Dr. Simon Lajos könyve:

„Hová vezet a zsidók útja?”Nélkülözhetetlen mindenki számára, aki a zsidókérdés-
ben tisztán akar látni. Ára 8 korona.

Dr. S. Bernstein;

„A cionizmus, lényege és szervezete”

Dr. Ostern Lipót fordítása.

Magában foglalja a cionizmus történetét és szervezete-
nek ismertetését a legrégebb időkől kezdve mind a
mai napig. Ára 10 korona.

S. Tolkovszky;

Palesztina és a zsidók.

Dr. Lengyel Emil fordítása.

Palesztina-könyvek első száma. Palesztina gyarmatosítá-
sával foglalkozik és a jövő gazdasági lehetőségekről
nyújt bő tájékoztatást. Ára 5 korona.

Dr. Schönfeld József:

„Vissza a Gettóba!?”Eredeti felfogással mutatja be a zsidóság hibáit és ad
irányt a zsidóság jövő elhelyezésének. Ára 5 korona.

Kohn Ottó;

A zsidó nép jövője.A magyarországi zsidóság jövő feladatait vázolja.
Ára 2 korona.

Abádi Imre:

Judea RenaissancePoétikus szépségű leírása a palesztinai új zsidó életnek
Nincs ma könyv, mely aktuálisabb volna, mert ez az
első magyar nyelven írott irodalmi értékű, munka mely
Palesztina megújulásáról szól.

Ára 16 korona.

Dr. Theodor Herzl:

A Zsidó ÁllamFordította és előszóval ellátta: Dr. Schönfeld József.
Minden zsidónak el kell olvasni halhatatlan mesterünk-
nek örökbecsű könyvét. — Ára füzve 10 K., kötve 14 K.Patai József három könyve egy zsidó családban sem
hiányozhatik.**Zsidó irások** **Kabala****Szulamit látod a lángot?**

Ára kötetenként 15 korona.

Az igazi talmudDr. Molnár Ernő fordításában. Eddig megjelent 2 füzet
Ára füzetenként 2 korona.

A szerkesztésért felelős:

Dr. LUKÁCS LEÓ

Kiadja a Magyarországi Cionista Szervezet m. sz.

Heller K. és Társa, nyomdai műintézet VIII., Német-utca 27.